№ 163 ԿԻՐԱԿԻ 27 ՅՈՒԼԻՍԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ԽՄԲԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՅՈՒԼԻՍԻ № 163

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Солომоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
Соломоновская ул., № 21.
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲ.
Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։
1914 թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1915 թ. լրիւ վճարած կլինեն բաժանորդավճար 10 րուբլին, ՁՐԻԱԲԱՐ կը ստանան հետևեալ 2 գրքերից մէկն ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 Թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» Վրձնի։
ՎԱՐՈՒԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Եւգինէ Պետրոսեան իր զաւակներով և «Էպօխա» տպարանի աշխատաւորները սրտի խորին կսկիծով յայտնում են ընկերներին, ծանօթներին և բարեկամներին՝ առաջինն իր թանգագին ամուսնու, երկրորդներն իրանց սիրելի հօր, վերջինները իրանց անմոռանալի ընկերոջ՝
ԳՐԱՇԱՐ
ՍԱՀԱԿ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
մահը։ Յուղարկաւորութիւնը այսօր, կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-ին, իր բնակարանից՝ Բեթղեհէմսկի փողոց, Ուսպէնսկի II տուպիկ, տուն Շխեանցի, դէպի Հրեշտակապետաց եկեղեցին, իսկ այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ
յայտնում է ի գիտութիւն անշարժ կայք ունեցողների, որ Դումայի յուլիսի 21-ին կայացած արտակարգ նիստում որոշվել է՝ 1) Յուլիսի 1-ից 1914 թ. աւելացնել անշարժ կալքերից առնվող գնահատական տուրքը $1/_5$ տոկոսով, այսինքն՝ հասցնել մէկ տոկոսի, փոխարէն առ 1-ն յուլիսի 1914 թ. առնվող 0,8%-ի. 2) Գնահատական տուրքի յիշեալ յաւելումը քաղաքային կասսան մուծելու համար արտօնեալ ժամանակամիջոց համարվում է առ 1-ն սեպտեմբերի 1914 թ., համաձայն քաղ. կանոնադր. 130 րդ յօդուածի։
առ. 736. 1—1

Թիֆլիսի Առևտրական Բանկը
սրանով յայտարարում է ի գիտութիւն հանրութեան, որ ինքն ընդունում է դրամական փոխադրութիւններ Թիւրքահայաստանի ՎԱՆ և ԷՐԶՐՈՒՄ քաղաքները։
(Կ.) առ. 707. 4—3

ԳԵՂԴԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ
պետական դպրոց. իրաւունքներով
Բժ. Գ. Լ. Բօգիևսկիի
Մոսկվայում։ Ընդունել. դպրոցի բոլոր դասերն.։
I կարգի մանկաբարձուհիները ընդունվում են II կուրսում առանց քննութ.։ Կիսամեակի վճարը 50 ր.։ Խնդիրները՝ պօստով և անձամբ, 10—5 ժամը, Маросейка, Космодаміанск., 5. Նոյն տեղը ընդունվում են խնդիրներ ՄԵՍՍԱԺԻ դպրոցը մտնելու համար։ Ծրագիրն ուղարկվում է պօստով և տրվում անձամբ։
(27, օգ. 10) առ. 3—2

Թիֆլիսի I Առևտրական Դպրոցի Վերատեսուչը
սրանով յայտարարում է, որ վերաքննութիւնները տեղի կունենան օգոստոս ամսի հետևեալ օրերը.
21-ին—Ռուսաց լեզու (գրաւոր)՝ 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ դասար., Թւաբանութիւն՝ պատրաստական և I, II և III դասար.։
22-ին—Ռուսաց լեզու (բանաւոր և գրաւոր)՝ 1-ին, 2-րդ, 3-րդ դաս. և (բանաւոր) 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ դաս., մատեմատիկա՝ 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ դաս.։
23-ին—Գերմաներէն՝ 1-ին, 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ դաս., Ռուսաց լեզու՝ պատրաստականներում։
25-ին—Գերմաներէն՝ 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ դաս., աշխարհագրութիւն, բնագիտութիւն և ֆիզիկա՝ բոլոր դասարաններում։
26-ին—Ֆրանսերէն՝ 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ դաս., պատմութիւն՝ բոլոր դասարաններում։
27-ին—Կրօն՝ բոլոր դասարաններում, տեղական լեզուներ՝ բոլոր դասարաններում, մասնագիտական առարկաներ՝ 5-րդ և 6-րդ դաս., Նկարչութիւն՝ 6-րդ դաս.։
Ընդունելութեան քննութիւնները պատրաստական, I և II դաս. տեղի կունենան օգոստոսի 27-ին և 28-ին բոլոր առարկաներից, իսկ միւս դասարաններում՝ վերաքննութիւնների օրերը։
5-րդ 7-րդ և 8-րդ դաս. ընդունելութիւն չի լինի։ Ստորին (այբուբենական) բաժ. պատրաստ. դասար. ընդունվում են 7—9 տարեկան երեխաներ առանց քննութեան։
Այն աշակերտները, որոնք վերաքննութիւնների օրերը չեն ներկայանայ առանց որևէ յարգելի պատճառի, այլ ևս քննութեան չեն բանվի։ Քննութիւնների սկիզբը առաւօտեան ժամը $8^1/_2$-ից։
Պարապմունքները տեղի կունենայ և զբաղմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 1-ին, առաւօտեան ժամը $8^1/_2$-ին։
(3, 12) առ. 734. 3—1

ՆԿԱՐԻՉ
Ա. ՖԷԹՎԱՃԵԱՆԻ
ԱՆԻԻ ԱԼԲՈՄԸ
գունատիպ
Նոյն տեսած Վիէննայի Գաֆիշէ Քունստ Ինդուստրի Կայսերական Ընկերութեան տպարանում։
ՏԱԽՎՈՒՄ Է Թիֆլիսում մեծաքանակ—Մանթաշեանցի խանութում (Մադաթեան կղզի), իսկ հատով—«Բլան է Նուար» խանութում և «Գուտենբերգ» գրավաճառանոցում։ Գինը—հատով՝ 1 ր. 20 կ., մեծաքանակ գնողներին զեղչ 20%.
(Կ.) առ. 122. 25—24

ԴՈԿՏՕՐ
Ա. Դ. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆԸ
ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ
Ասիստենտ Բերլինի համալսարանի Charité հիւանդանոցի
Շարունակում է ընդունել Գերմանիա գնացող հիւանդներին և խորհրդակցութիւններ է կազմում մասնագէտ-պրոֆեսօրների հետ։
Նոր հասցէն՝ Берлинъ, Фридрихштрассе 133 a. Телефонъ Норденъ 34—69. Berlin, Friedrichstr. 133 a.
(Գ. Մ.) առ. 391. 100—31

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բոտիշչեվսկայա 13, տելեֆոն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանանց և թէ տղամարդ. նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով։
Ընդունելութիւն՝ կանանց հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 11—12 առ.։
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Ցարութինեան
Ն. Ն. Վեսելովզորով
Վ. Ա. Զակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ա. Ր. Փիչէր
Ս. Փ. Տահպարոնեանց
(Կ.) առ. 368. 100—75

ՇԱՄԱԽՈՒ թեմի գիւղական դպրոցների համար հարկաւոր են Ուսուցիչներ եւ Վարժուհիներ
Բանակցել անձամբ Մկրտիչ ք. Ղազարեանի հետ. Бебутовская, 52.
առ. 733. 2—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
(Ասսիստենտ Բերլինի պրօֆ. Պօզների)
ԱՐԴԷՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԵԼ Է ԲԵՐԼԻՆԻՑ և մայիսի 1-ից ընդունում է հիւանդներին ՊԵԱՏԻԳՈՐՍԿՈՒՄ։ (Կովկասեան հանքային ջրերում)։
Հասցէն՝ Пятигорскъ, Елизаветинская ул. д. Архипова, за соборомъ.
(Կ. Հ.) առ. 104. 50—47

ՆԵՐԿԱՅ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կարևոր նորութիւնը, որ բերեցին մեզ վերջին հեռագիրները, այն է, որ Աւստրիան պաշտօնապէս պատերազմ յայտարարեց Ռուսաստանին։

[illegible]

...ունի. դա մի խորամանկ և նենգամիտ քաղաքականութիւն էր, որպէսզի առաջինը Ռուսաստանը պատերազմ յայտարարէ և դրանով Աւստրիան իրաւունք ունենայ պահանջելու Իտալիայից, որ սա գինակցէ իրան։ Յայտնի է, որ Իտալիան, իր կնքած դաշնագրի զօրութեամբ, պարտաւոր է օգնել իր դաշնակիցներին՝ Աւստրիային և Գերմանիային, երբ նրանք ենթարկվեն յարձակման մի այլ պետութեան կողմից, բայց նա պարտաւոր չէ օգնել նրանց, երբ իր դաշնակիցներն իրանք յարձակվեն մի այլ պետութեան վրա։ Տեսնելով որ Ռուսաստանը նախայարձակ չէ լինում, իսկ դէպքերը այլ ընթացք են ստանում, Աւստրիան ստիպվեց վերջապէս պատերազմ յայտարարել։

Գալով պատերազմի դէպքերին, կարևորն առայժմ այն է, որ Գերմանիայի յոյսերը Բելգիայի վերաբերմամբ չքացան. Գերմանիան կարծում էր, որ խախտելով Բելգիայի չէզոքութիւնը՝ ինքը ոչ մի ընդդիմութեան չէ կարող հանդիպել այդտեղ և արագաբար կանցնէ իր զօրքերով ու կը մտնէ Ֆրանսիա։ Սակայն բելգիացիները, վառված հայրենասիրական վեհանձնութեամբ, այնպիսի ընդդիմադրութիւն ցոյց տուեցին Լիէժ քաղաքի մօտ, որ գերմանացիները, կորցնելով 8000 հոգի, ստիպվեցին նահանջել և մտածել ինքնապաշտպանութեան մասին, որովհետև Բելգիան որոշած լինելով թոյլ տալ ֆրանսիական զօրքին անցնել իր սահմանը, գերմանացիները կարող են երկու կրակի մէջտեղ ընկնվել։ Եւ եթէ նոյնիսկ գերմանացիները գրաւեն Լիէժ քաղաքը, բայց բելգիացիների ցոյց տուած ընդդիմադրութեան շնորհիւ՝ նրանց արշաւանքը այնքան դանդաղութեամբ առաջ կընթանայ, որ ֆրանսիական զօրքը կը կարողանայ բելգիացիներին օգնութեան

հասնել և յետ մղել թշնամուն։

Ռուս-գերմանական սահմաններում դեռ որևէ կարևոր ճակատամարտ տեղի չէ ունեցել։ Ռուսաց զօրքը մտել է գերմանական հողը մօտ 15 կիլօմետր տեղ, գրաւել է Էյդկունէն փոքր քաղաքը, ինչպէս և Գերմանիան գրաւել է ռուսաց սահմանային մի քանի աննշան տեղեր։ Թէ որտեղ տեղի կունենայ մեծ ճակատամարտ, այդ շատ դժուար է գուշակել նոյնիսկ։

Աւստրիան դեռ ոչ մի քայլ չէ արել, այլ, ինչպէս երևում է տեղեկութիւններից, զօրքերը կենտրոնացնում է Գալիցիայում։ Իսկ բալկանեան պատերազմական բեմի վրա նոյնպէս նա դեռ ոչ մի աջողութիւն չունի բացի այն, որ դեռ չէ կարողացել գրաւել և չէ կարողացել նոյնիսկ մինչև այժմ մտնել Սերբիայի սահմանները կամ անցնել Դունայ և Սավա գետերը։ Դրանով աւստրիացիները միջոց և ժամանակ են տալիս Սերբիային և Չերնոգորիային հաւաքել իրանց ոյժերը և ամրանալ որոշ դիրքերում։

Մի քանի տեղեկութիւններ ցոյց են տալիս, որ [illegible]

[illegible]

...համարտ տեղի չէ ունեցել և ոչ մի գուշակութիւն չէ կարելի անել պատերազմի ապագայ հետևանքի մասին։

Ինչպէս երէկ ևս յայտնեցինք, Գերմանիան և Աւստրիան թացել են առանձնութեան և կղզիացման մէջ և նրանց ստածծ յոյսերը՝ արագ և հեշտ յաղթութեան մասին՝ ոչ միայն չքանալու վրա են, այլ և կարող են պսակվել նրանով, որ իրանք՝ Աւստրիան և Գերմանիան կը ջախջախվեն փառաւորապէս և առաջնակարգ պետութիւնների շարքից կը ջնջվեն։

Հ. Առաքելեան

ԱՅՍՕՐՎԱՅ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այսօր, հայ հոգևորականութեան նախաձեռնութեամբ, հայ ժողովուրդը Թիֆլիսում հրաւիրվում է մասնակցել գոհաբանական մաղթանքին, որ պէտք է կատարվի Երևանեան հրապարակի վրա ռուսական զօրքին յաղթութիւն շնորհելու համար։

Մենք արդէն բացատրեցինք անցեալ անգամ, թէ, առանձնապէս, մենք հայերս սերտ համակրութեամբ և անձնուիրաբար պէտք է աջակցենք, որ ներկայ պատերազմում ռուսական քաջարի զօրքը յաղթական դուրս գայ, որովհետև ներկայ պատերազմը ազատագրական է, և Ռուսաստանը միակն է եղել եւրոպական մեծ պետութիւնների մէջ, որ իր սուրը մերկացրել է հայ ժողովրդի ազատագրութեան համար 1828 և 1877 թ. թ.։

Եւ մենք ոչ մի կասկած չունենք, որ, առանց մեր յորդորականի ևս, այսօր հայ ժողովուրդը ջերմ կերպով կաղօթէ, որ ռուսական քաջարի զօրքը, որի մէջ կան և հայ զաւակներ, պատերազմի դաշտում յաղթող հանդիսանայ և յաղթական վերադառնայ իր ընտանիքի ծոցը։

Հ. Ա.

ՀԱՄԱԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25 յուլիսի

ՄՕՍԿՎԱ.— Ի պատասխանի ամենահպատակօրէն հեռագրի, որով արտայայտված էին Մոսկվայի նահանգի ազգաբնակութեան հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքները, նահանգապետը արժանացաւ ստանալ հետևեալ ամենաողորմած պատասխանը.

Սրտագին շնորհակալ եմ Մոսկվայի նահանգի ազգաբնակութեան՝ նրա անձնուիրութեան զգացմունքների համար դէպի Ինձ և պարտականութեան համար հայրենիքի առաջ. ՆԻԿՈԼԱՅ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Մինիստրների խորհուրդն ամբողջ կազմով, գլուխ ունենալով նախագահ Գորէմիկինին, մեկնեց Պետերհօֆ, ուր կայացաւ մինիստրների խորհրդի հերթական նիստը։

Պետ. Դումայի նիստը նշանակված է յուլիսի 26-ի ցեր. ժամը 1-ին։ Դումայի քննութեան կառաջարկվեն օրինագծեր՝ ծխախոտի և գինու վրա հարկ դնելու մասին, թոյլտուութեան մասին՝ ծախսելու պատերազմական կարիքների վրա 1914 թ. նա-

[illegible]

...գրով դիմեց բոլոր նահանգապետներին, որպէսզի անյապաղ քաղաքային վարչութեան և զեմստվային արտակարգ ժողովների խորհրդածութեանը ներկայացնէ պատերազմի կոչված պահեստիների և ռատնիկների ընտանիքներին օգնութիւն հասցնելու հարցը, բացի այն օգնութիւնից, որով նրանք ապահոված են 1912 թ. յունիսի 25-ի օրէնքով, և միևնոյն ժամանակ միջոցներ ձեռք առնվեն կենսական մթերքների չափազանց թանգանալու դէմ։ Մինիստրն առաջարկում է պատերազմի կոչվածների արտերը հնձելու և առաջիկայ աշնանը ցանելու համար օգնութիւն կազմակերպել։ Ազգաբնակութեան հարկերը մասամբ թեթևացնելու համար զեմստվօներին առաջարկված է հնար եղածին չափ կրճատել ընթացիկ նախահաշուի ծախսերը և առանձին խնայողութեամբ կազմել առաջիկայ տարվայ նախահաշիւը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Ֆինանսների մինիստրը Պետ. Դումային օրինագիծ ներկայացրեց պատերազմ մղելու համար գանձարանի մի քանի միջոցներն աւելացնելու մասին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Առաւօտեան ժամը 9-ին ֆինլանդական երկաթուղով աւստրիական դեսպանը դեսպանատան պաշտօնեաների հետ մեկնեց, ուղևորվելով դէպի Շվէդիա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Գլխաւոր շտաբը տեղեկութիւն է ստացել, որ՝ աւստրիական դեսպանը իր կառավարութեան պատերազմի յայտարարութիւնը ռուսական կառավարութեանն յանձնելուց 12 ժամ առաջ՝ աւստրիացիները սահմանում կրակ են բացել ռուսական սահմանապահ գնդի վրա։

Տեղեկութիւն է ստացված, որ Թիւրքիայից մենք կարող ենք բարեացակամ վերաբերմունք սպասել։

ԿԻԵՎ.—Կիէվի փոխատու վարկը պատերազմի կարիքների համար յատկացրել է 100,000 ր.։

Չեխերի տեղական գաղութը ընդհանուր ժողով է գումարում ռուսահպատակութեան անցնելու հարցը վճռելու համար։ Ոչ մի չեխ աւստրիական հիւպատոսի զօրահաւաքի կոչին չէ ներկայացել։ Շատերը մասնակցում են հակաաւստրիական ցոյցերին։ Գաղութը հարցումներ է ստանում ուրիշ շրջանների չեխերից՝ ռուսահպատակութիւն ընդունելու մասին։ Զինուորական պետերի մօտ բազմաթիւ կամաւորներ են գրւում. գրվում են և միջնակարգ դպրոցների աշակերտները, և ծնողների միակ որդիք։

ՄՕՍԿՎԱ. — Եապօնական հիւպատոսի տան առջև կայացաւ հակայական ցոյց։ Հիւպատոսը պատշգամբ դուրս գալով ճառ արտասանեց։

ԱՆԳԼԻԱՅՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

25 յուլիսի

ԼՕՆԴՕՆ.—Լրագիրները տպում են անգլիացիների և ամերիկացիների նամակները այն փորձութիւնների մասին, որոնց ենթարկվել են նրանք Գերմանիայում։ Այդ նամակների համաձայն, գերմանական գնացքներում զինուորականները ամեն ժամ խուզարկութիւններ են կատարում, վագոններից իջեցնում իբր կասկածելի մարդկանց, ճանապարհորդների աչքի առաջ հրացանազարկ են անում իբր թէ մատնիչ համարվողներին։ Ժուանվիլլում հրացանազարկ է արված մի կաթոլիկ քահանայ նրա համար, որ զանգեր է քաշել, ֆրանսիական զօրքին նախազգուշացնելու համար։

ԼՕՆԴՕՆ. — Ուէլսի պրինցը մտնում է գրենադերեան գունդը։

Համայնքների պալատ։ Ասկվիտը, հաւանութեան բարձրաձայն բացագանչութիւնների մէջ, խնդրեց պալատին վաւերացնել 100 միլիոն ֆունտի յատկացումը։ Արդարացնելով Մեծ Բրիտանիայի վերաբերմունքը դէպի կրիզիսը, Ասկվիտը մատնանշեց այն մեծ ու եռանդուն ջանքերը, որ գործ դրվեց Եւրոպայի համար պատուաւոր և հիմնաւոր խաղաղութիւնը պահպանելու նպատակով, և խիստ դարձուածքներով խօսեց այն պայմանների մասին, որով Գերմանիան փորձ էր անում Անգլիայի չէզոքութիւնը գնելու։ Ասկվիտը յայտնեց, որ Անգլիան իրան անպատուած կը լինէր ու հայրենիքի շահերին դաւաճանած, եթէ ընդունէր Գերմանիայի ստոր առաջարկները (բարձրագոյն հաւանութիւն)։ Կրէդիտը ընդունված է միաձայն, նոյնպէս և բիլլը զօրքի թիւը աւելացնելու մասին։

ԿԱՐԴԻՖ.—Արգելված է քարածուխի արտահանութիւնը Եւրոպայի նաւահանգիստները, բացի Ֆրանսիայից, Ռուսաստանից, Սպանիայից և Պորտուգալիայից։

ԼՈՆԴՈՆ.— Սենտերլենդում կալանաւորված է գերմանական հիւպատոս Ալերսը։

Պարլամենտին ներկայացված են լրացուցիչ ծովային կրէդիտներ, որով աւելացվում է նաւատորմի կազմը 67,000 հոգով։

Լորդերի պալատում Սպիտակ գրքի քննութեան ժամանակ լորդ Լենսդօունը ասաց. «Այն պրովոկացիան, որին հանդիպեց Մեծ Բրիտանիան, չէր կարող անպատասխան մնալ որևէ իրան յարգող ազգի կողմից։ Բրիտանական դիպլօմատիան անկեղծօրէն աշխատում էր պահպանել խաղաղութիւնը, որը չէ կարելի ասել հակառակորդ կողմի դիպլօմատների մասին»։

Պարլամենտական բանւորական կուսակցութեան նախագահ Ռամզայ Մակդօնալդը հրաժարվեց նախկին հակամիլիտարիստական քաղաքականութիւնից, բաժանվելով իր պաշտօնակիցներից։

ՍԻՄԼԱ.—Հնդկաստանի փոխարքան առաջարկութիւն է ստացել Հայդերաբադի նիզամից, նոյնպէս և Բիխանիրի մահարաջիից իրանց զօրքերով անձամբ մասնակցելու պատերազմին. Նրանք իրանց երկրների բոլոր միջոցները դնում են Անգլիայի տրամադրութեան ներքոյ։

ՖՐԱՆՍԻԱՅՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25 յուլիսի

ՓԱՐԻԶ.—300 ռուս և սերբ հպատակներ այսօր գրվեցին ֆրանսիական զօրքի շարքերը մտնելու համար։

Լոնգվի մօտիկ, Մորֆօնտենում, գերմանացիները հրացանազարկ արին երկու 15-ամեայ պատանիների, որոնք ֆրանսիական ժանդարմներին տեղեկութիւն էին տըւել թշնամու մօտենալու մասին։ Բելժիկան ունտէր-օֆիցէրին խողխողել են գերմանացիները։

Պուանկարէն մինիստրների ներկայութեամբ ընդունեց լրագրական խմբագիրներին ու հրատարակիչներին, շնորհակալութիւն յայտնեց նրանց այն աջակցութեան համար, որ ցոյց տուեց կառավարութեանը ամեն ուղղութեան պատկանող մամուլը։

Վերսայլում կալանաւորված են 3 գերմանական լրտեսներ, որոնք անթել հեռագիր էին պատրաստում։

Ցայտնի աւտոմոբիլային շօֆֆէր Բուալօն յանձն է առել գեներալիսիմուս Ժօֆֆրի աւտոմոբիլի շօֆֆէրը լինել։

Միշլէնի ֆիրման նուիրաբերել է մի միլիօն ֆրանկ՝ մրցանակ տալու օդաչուութեան գործում քաջագործութիւն անողներին։

Պարիզի կեանքը մտնում է իր նորմալ դրութեան մէջ։ Սկսում են գործել էլեքտրաքարշի մի քանի գծեր, մթերքների գները իջնում են, կազմակերպվում են կամաւոր ոստիկանների խմբեր։

ՓԱՐԻԶ.—Զինուորական մինիստրութիւնը հաղորդում է, որ պատերազմական գործողութիւնների շրջանում այսօր լիակատար հանգստութիւն է տիրում։

Զօրահաւաքը շարունակվում է կանոնաւոր կերպով։

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅՈՒՄ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱՅՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25 յուլիսի

ՓԱՐԻԶ.—Կառավարչական հաղորդագրութիւնը ասում է, որ Ֆրանսիայի դիպլօմատիական և հիւպատոսական ներկայացուցիչները Գերմանիայում ամենուրեք ենթարկվում են ամենակոպիտ վերաբերմունքի։

Բեռլինի ֆրանսիական դեսպանը դեռ ևս չէ հեռացել Գերմանիայից. կարծում են, որ նա գտնվում է Մեքլենբուրգում։

Միւնխէնի ֆրանսիական հիւպատոսը հեռանալուց առաջ ամեն տեսակ զրկանքներ է կրել գերմանական իշխանութեան կողմից։ Ֆրանսիացիներն ու ռուսները վիրաւորանքների են ենթարկվում ամբոխի և իշխանութեան կողմից. շատ տեղերում նրանց վրա թքում են։ Լայպցիգի ռուսաց հիւպատոսին 35 րոպէ ժամանակ են տուել իրեղէնները դարսելու և հեռանալու համար։ 10 րոպէ էլ տուել են փոխ-հիւպատոսին։

ՓԱՐԻԶ.—«Matin»-ը գրում է. «Գերմանիան կարծում էր, թէ փոքրիկ Բելգիան չի համարձակվի պատերազմել, իսկ միամիտ Ֆրանսիան հաւատ կընծայի, թէ Գերմանիան ընդունակ է դեռ յարգելու դաշնագիրները։ Գերմանացիների ծրագիրը այդ կողմից անաջողութեան հանդիպեց»։

Հաղորդում են, որ գերմանական լրագիրները տպագրում են սուտ լուրեր, հաւատացնելով թէ Պուանկարէն սպանված է, թէ պարլամենտը ընդունել է մի բանաձև ընդդէմ պատերազմի, որ Պարիզում զինուորական ապստամբութիւն է։

Ֆրանսիական լրագիրները զայրոյթով պախարակում են գերմանական իշխանաւորների վերաբերմունքը դէպի Թագուհի կայսրուհի Մարիա Ֆէոդորովնան, Մեծ Իշխան Կոստանտին Կոստանտինովիչը, Բեռլինի ֆրանսիական դեսպանը և Լիւքսէմբուրգի ֆրանսիական դեսպանը։

ԿՈՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Վիէննայից հեռագրում են, որ ռուսական դեսպան Շեբեկոյին յանձնված են նրա անցաթղթերը։ Պետերբուրգի աւստրո-ունգարական դեսպանին հրամայված է պահանջել անցաթղթերը և անյապաղ դուրս գալ Ռուսաստանից։

ԿՈՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Ինչպէս հեռագրում են Բեռլինից, անգլիական և բելգիական դեսպանները յուլիսի 24-ին դուրս եկան Բեռլինից։

Վօլֆի գործակալութիւնը հեղինակաւոր աղբիւրից յայտնում է, որ Շվէյցարիայի չէզոքութեան խախտում Գերմանիայի կողմից չէ եղել։ Ենթադրվում է, որ շվէյցարական կառավարութիւնը Գերմանիայից համապատասխան հաւաստիացում է ստացել։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25 յուլիսի

ԿՈՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Բեռլինից հաղորդում են, որ գերմանական զօրքերը գրաւեցին Բիզէ, Մեց քաղաքից դէպի հիւսիս-արևմուտք։

ԼԻԷԺ.—Գերմանական մի քանի թնդանօթներ գտնվում են Պօսիդօնում, Եռվէյի մօտերքը։ Գերմանական մեծ գնդերը գտնվում են սահմանի միւս կողմը։ Գերմանացիների յարձակումը Ռօնէս գիւղի վրա՝ ետ է մղված։ Գերմանացիների 10-րդ զօրամասը հեծելազօրքի աջակցութեամբ նախընթաց գիշերը յարձակում գործեց Լիէժի վրա։ Թշնամին հարկադրված էր անցնել ականաւորված ճանապարհով, որտեղ ականները պայթեցին և ոչնչացրին մի ամբողջ բատալիօն։ Բոլոր մարտկոցները դեռ կանգուն են։ Պատերազմի դաշտից հաւաքված են 1,200 գերմանացի վիրաւորներ։ Գերմանացի 6 օֆիցէրներ իրանց անգլիացի ձեւացնելով առաւօտեան ժամը 4-ին մտան նահանգապետի տունը, ուր սպանվեցին։ Նահանգապետը անվնաս է։

ՓԱՐԻԶ.—Կռիւը Լիէժի մօտ շարունակվում է նախկին կատաղութեամբ։ Գերմանական արտիլերիան կործանեց 2 մարտկոց, բայց բելգիացիք դեռևս ցոյց են տալիս եռանդուն դիմադրութիւն։

ԲՐԻՒՍՍԷԼ.—Յուլիսի 22-ի կռւի մասին հաղորդում են, որ գերմանացիք առաւօտեան թնդանօթաձիգների աջակցութեամբ յարձակում գործեցին Բարշօն մարտկոցի վրա՝ Լիէժից դէպի հիւսիս-արևելք։ Բայց շնորհիւ Շան-Ֆօրտէն մարտկոցի թնդանօթային կրակի՝ Բարշօնի զօրքը հնարաւորութիւն ունեցաւ ետ մղել գերմանացիներին։ Տօմբուր մարտկոցը, որ գտնվում է Լիէժի հարաւային կողմը և որը նոյնպէս ենթարկվեց գերմանացիների անաջող յարձակման, կրակում էր նահանջող գերմանացիների վրա։

Քաղաքի վրայով թռչող գերմանական Ցեպպելինի դիրիժաբլը ոչնչացվեց բելգիացիների հրացանազարկերից։ Յուլիսի 23-ի գերմանացիների յարձակումները ետ են մղված։ Բելգիական զօրքը բաց դաշտում գերմանացիների հետ մի կատարեալ և յամառ ճակատամարտ ունեցաւ։ Գերմանական յարձակվող զօրամասը ետ է նահանջում, ըստ որում նրա մասը անցաւ հօլլանդական հողով։ Բելգիական զօրքերը կանգ առան սահմանագծի վրա։ Պատերազմի դաշտից հաւաքեցին 600 վիրաւոր գերմանացիների։ Յուլիսի 24-ի երեկոյեան սպասվում է գերմանացիների նոր յարձակումը։

ՓԱՐԻԶ.—Ֆրանսիական ականադիր «Պլիւտօնը» գերի վերցրեց գերմանական 5000 տոնն տարողութիւն ունեցող մի նաւ։

Ֆրանսիական զօրքերը մի քանի կէտերում ներս մտան երկու հակառակորդ զօրաբանակները բաժանող չէզոք շրջանը և գրաւեցին Վիկին և Միջին Վիկ գիւղերը։

ԼՈՆԴՈՆ.—Այսօր գերի վերցված գերմանական բազմաթիւ նաւերի թւում են բացի «Կրօնպրինցեսսա Ցեցիլիայից» նաև Ֆալմուտում բռնված «Պրինց Ադալբերտ» և «Գօտ» նաւերը։

ԿԵՐԿՈՒՈԼ.—Ենթադրում են, որ Հիւսիսային ծովում, Գրինէյեան կղզիներից դէպի արևելք, ծովային կռիւ է սկսվել։ Կէս օրից անց թնդանօթաձգութիւնը չէր դադարում։

ՍԱՈՒՏՇԻԼԴՍ.— Նաւատէրերը նախազգուշացվել են ծովակալութեան վարչութեան կողմից, որ բրիտանական էսկադրան կռւելով գերմանական նաւատորմի հետ՝ վերջինիս քշում է դէպի Հօլլանդիայի ափերը։

ԲԵԼԳՐԱԴ.—Գիշերը խաղաղ անցաւ. երբեմն միայն աւստրիական պրոժեկտօրները լոյս էին ուղղում բերդի վրա։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Դանիան զէնքի է կանչում մի քանի կարգ պահեստիներ։ Ցայտնի չէ, այդ բանը արվում է Դանիայի չէզոքութիւնը պահպանելու, թէ Դանիան ագրեսիվ մտադրութիւններ ունի։

Բարեացակամ վերաբերմունքը դէպի Եռապետեան համաձայնութիւնը աճում է և Իտալիայում՝ Աւստրիայի կողմից Ռուսաստանին պատերազմ յայտարարվելուց յետոյ։

ԿՈՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Ժամանեց Բեռլինի ֆրանսիական դեսպանը։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Գերմանիայից եկած ռուսական ճանապարհորդները, որ Շվեցիայով գնում են Ռուսաստան, տեղական լրագիրներում զետեղել են շնորհակալական գրութիւններ ուղղված Շվեցիայի թագաւորին և շվեդական ժողովրդին նրանց սիրալիր ընդունելութեան համար։

ՀԱԱԳԱ.—Պաշտօնապէս յայտարարված է, որ Նիդերլանդները զգոյշ չէզոքութիւն կը պահպանեն Անգլիայի, Բելգիայի և Գերմանիայի պատերազմներում։

ԱՆՏՎԵՐՊԷՆ.—Յուլիսի 24-ին հակագերմանական ցոյցերը նորոգվեցին։ Ցոյցերի ժամանակ երկու գերմանացի ամբոխի վրա կրակեցին։

Այստեղի նաւահանգստում բռնեցին 2 գերմանական նաւեր։

ՏՕԿԻՕ.—«Ջիջի» լրագրում զետեղված է կիսապաշտօնական յայտարարութիւն այն մասին, թէ Եապօնիայի մասնակցութիւնը պատերազմի մէջ՝ կախված է դէպքերի զարգացումից Եւրոպայում, երբ այդ անհրաժեշտ կը համարեն եապօնական և անգլիական կառավարութիւնները. և այդ մասնակցութիւնը հնարաւոր է նոյն իսկ այն դէպքում, եթէ Գերմանիան ակտիվ կերպով հանդէս չը գայ Անգլիայի դէմ Հեռաւոր Արևելքում։

ՑԵՏԻՆԻԷ.—(Ուշ հասած)։ Չերնօգօրական սկուպշչինան միաձայն ընդունել է կառավարութեանը վստահութիւն յայտնելու առաջարկը։ Ճառախօսները մեծարում էին Ռուսաստանին, որպէս սլաւոնականութեան անձնուէր պաշտպանի։ Ցետոյ սկուպշչինան որոշեց ընդմիջել սեսսիան։ Նիստը վերջանալուն պէս սկուպշչինան ամբողջ կազմով գնաց թագաւորական պալատը։ Թագաւորը պատգամաւորներին դիմեց մի ճառով, մատնանշելով մօմենտի լրջութիւնը, և յոյս յայտնեց, որ Աստուծոյ և Ռուսաստանի օգնութեամբ Չերնօգօրիան յաղթող դուրս կը գայ։

ՑԵՏԻՆԻԷ.—Թագաւոր Կայսրի մանիֆեստը պատերազմի մասին հիացմունք առաջ բերեց ամբողջ Չերնօգօրիայում։ Մայրաքաղաքը թնդում է «կեցցէ Թագաւոր Կայսրը», «կեցցէ սրբազան Ռուսաստանը, կեղեքվող սլաւոնների ազատագրողը» աղաղակներով։

Ռուսաստանից վերադարձաւ Պետր արքայորդին։

ԲԵԼԳՐԱԴ.—Երէկ ժամանեց գահաժառանգը և երեկոյեան մեկնեց Կրագուէվաց։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ «Бирж. Вѣд.»-ին հաղորդում են, որ Մեծ Իշխան Կոնստանտին Կոստանտինովիչը Վիլգելմսգեհում բռնվել է գերմանացիների կողմից որպէս պատերազմական գերի։

◆ Պետերբուրգի դիպլօմատները հաւատացած են, որ Թիւրքական մօբիլիզացիան ուղղված է Ռուսաստանի դէմ։

◆ Սահմանից հաղորդում են, որ գերմանական բերդերը շտապ վերջացնում են պաշտպանողական պատրաստութիւնները սպասելով Ռուսաստանի յարձակման։

◆ «Рус. Сл.»-ի ասելով, ռուսական զօրքերը Եյդուկունէնի մօտ սահմանից յետ են մղել գերմանացիներին։

◆ Մեմելից հաղորդում են «Рус. Сл.»-ին, որ դէպի Լիբավա են շարժվում գերմանական 19 յածանաւ։

◆ Նիշից հաղորդում են, որ աւստրիացիների առաջխաղացման նոր փորձերը յետ են մղված սերբիացիների կողմից։ Վերջինները պատրաստվում են յարձակվելու։ Աւստրիացիները անցան Դրինան կորցնելով 12 օֆիցէր և մի քանի հարիւր զինւոր։

◆ Վերսկսվել է Բելգրադի ռմբակոծումը։ Աւստրիացիները եօթ անգամ փորձեցին անցնել Դունայը, բայց միշտ էլ յետ մղվեցին սերբիացիները։

◆ Պետերբուրգի քաղաքապետի կարգադրութեան համաձայն՝ աւստրիական դեսպանատունը յուլիսի 24-ի ողջ օրը պահպանվում էր ձիաւոր և հետևակ ոստիկանական կազմով։ Երեկոյեան ժամը 6-ի մօտերքը դեսպանը դիմեց ոստիկանութեան՝ խնդրելով հաղորդել, թէ արդեօք կարող է ինքը ազատ գնալ արտաքին գործերի մինիստրի մօտ. ստանալով դրական պատասխան, դեսպանը քաղաքապահների հեծեալ պահակախմբով շրջապատված գնաց արտաքին գործերի մինիստրութիւն։ Դեսպանատուն վերադառնալուն պէս նրան անմիջապէս յայտնվեց քաղաքից դուրս գնալու մասին։ Գերմանական դեսպանատան բոլոր լուսամուտները և անցքերը ներսից ծածկված են տախտակներով։

◆ Ռուսաստանում բնակվող գերմանահպատակների մեծամասնութիւնը դիմել է ադմինիստրացիային խորհուրդ խնդրելով՝ թէ ինչ անեն, որ իրանք չենթարկվեն արտաքսման։ Դրանց մեծամասնութիւնը ցանկութիւն է յայտնել ռուսահպատակութիւն ընդունելու։

◆ Գերմանիայի և Ռուսաստանի միջև պատերազմական գործողութիւնների սկսելու առաջին մոմենտին Պետերբուրգի և Կրոնշտադտի նաւահանգիստներում բռնել են գերմանական վեց շոգենաւ։

◆ «Нов. Вр.»-ին հեռագրում են Ստոկհոլմից, որ մինիստր Կասսօն գտնվում է Ստոկհոլմում և այսօր մեկնում է Ռուսաստան։

◆ Այս օրերս ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութիւնը հրատարակելու է «Оранжевая книга» անունով մի գիրք, որը նուիրված է լինելու Ռուսաստանի և Գերմանիայի ու Աւստրիայի միջև ներկայումս եղած բարդութիւններին։

◆ Կամաւոր նաւատորմի վարչութիւնը յայտնում է, որ կամաւոր նաւատորմի շոգենաւերը անվնաս ազատվել են թշնամուց և այժմ անվտանգ են։ Ալէքսանդրովսկից հեռագրում են, որ արքտիկական «Մուրման» շոգենաւը բռնել է գերմանական «Էբրիկլեանէն» շոգենաւը, որը փայտեղէնի բեռով Արխանգելսկ էր գնում։

◆ «Утро Россіи»-ին հաղորդում են Պետերբուրգից, որ այնտեղ ձերբակալվել է Ռուսաստանում յայտնի ազգանուն ունեցող մի կոմսուհի։ Հաստատված է, որ նա յարաբերութեան մէջ է եղել Պոտսդամի հետ։

◆ Բրիւսսէլի վրայով թռչում են գերմանական աէրօպլաններ։

◆ Հաղորդում են, որ Բոսնիայում հսկայական ապստամբութիւն է տիրում։

◆ Լիւնեվիլ քաղաքը աէրօպլաններից ձգած ռումբերից կիսակործան է եղել։

◆ Պետերբուրգի Վըբորգսկայա ստորոնա արուարձանում տեղի ունեցաւ կանանց ցոյց, որի ժամանակ նրանք աղաղակում էին. «Մենք էլ կը գնանք պատերազմ»։

◆ «Нов. Вр.»-ին հաղորդում է, որ փոզոցում ձերբակալել են հեռագրական ծառայող մի կնոջ, որի մօտ գտնվել են 4 նշաւոր հեռագիրների պատճեններ։ Հաստատված է, որ նա ամեն օր յաճախելիս է եղել մի դեսպանատուն։

◆ Բուխարէստից հեռագրում են, որ ռումինական զօրքերը գնում են դէպի Տրանսիլվանիա, որ գրեթէ թափուր է մնացել աւստրիական զօրքերից։

◆ Կոնստանցայից հեռագրում են, որ ռումինական ողջ զօրքը և ժողովուրդը պատերազմ է ցանկանում, որովհետև Աւստրիան չէ կարող մեծ զօրք պահել սահմանի վրա։

◆ Պեատիգորսկից գրում են, որ օդաչու Երուանդ Նազարեանը ռուսաց զինուորական մինիստրին ուղարկել է հետևեալ հեռագիրը. «Ձերդ բարձր գերազանցութիւն. փափագելով զոհ բերել իմ ամբողջ էութիւնը, իմ ողջ ոյժը, իմ բոլոր փորձառութիւնը և գիտութիւնը, խնդրում եմ ձերդ բարձր գերազանցութեանը ինձ, որպէս փորձված օդաչուի, ընդունել նոր կազմակերպված ռուսական թռուցիկ զօրախումբը Մեծ Ռուսաստանի թշնամիների դէմ կռւելու համար։ Թիւրքահպատակ լինելով, ես իրաւունք չունեմ գնալ կռւելու Ռուսիայի կողմից յայտարարված պատերազմում, ուստի խնդրում եմ ձերդ գերազանցութեանը ինձ ռուսահպատակ ընդունել, որպէս զի հաւատարմութեամբ և ճշմարտութեամբ կարողանամ ծառայել ռուսաց Թագաւորին, թիւրքահայերի մարդասէր պաշտպանին։ Ես պատրաստ եմ իմ կեանքը զոհել ի փառս ռուսական զէնքի և ռուսական մեծ զօրքի»։

Օդաչու և կոնստրուկտոր-ինժէներ՝

Երուանդ Նազարեան

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԶԻՆՎԱԾ ՈՅԺԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

Ի՞նչը կարող է Աւստրիային շարժել Ռուսաստանի դէմ։

Աւստրիան ունի 16 կորպուս զօրք, դրանցից ամեն մէկը կազմված է երեք դիվի-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ցունիսի սկիզբներին էր, նոր էի վերադարձել օտարութիւնից և երկրորդ օրն էր ինչ գիւղումն էի։ Առաւօտեան՝ թէյից յետոյ՝ թարմանալու համար քայլերս ուղղեցի դէպի մեր նոր այգին։ Իմ սովորական զբօսավայրն էր այն. ընկած երկու վեր բարձրացող սարերի միջև, որ շոգ առաւօտներին երկար ժամանակ պահում էր գիշերային զովութիւնը և որն այնքան ախորժանք է պատճառում յոգնած, խոնջացած մարդուն։ Այդտեղ ես հանդիպեցի ծերունի քեռի Օհանին։ Նա տարիքով իննսունից անց կը լինէր, յաղթանդամ, բայց ոյժից ընկած մի ծերունի։ Այդ օրը նրան վարձել էին այգում աշխատել և խոտ հնձելու համար։ Անցեալում լաւ դիրքի, ընտանիքի հայր էր եղել, սակայն դժբաղդութիւնների հանդիպելով, բաղդի բերմունքով ընկել էր մեր գիւղը իր միակ որդու հետ և ապրում էր ինչպէս գաղթական։ Որդին օտարութեան մէջ էր, որի աշխատանքով և ապրում էր ինքը։ Մանկութիւնից ճանաչում էի Նրան։ Չը նայելով կրած դժբաղդութիւններին, ծիծաղերես ծերունի էր, միևնոյն ժամանակ վերին աստիճանի բարի և միամիտ։ Երկու տարի էր ընդամենը, որ չէի տեսել Նրան, և ինչքան փոխվել էր նա, այժմ աւելի ծերացել, նիհարել, մազերի սպիտակութիւնը փոխվել՝ դեղնաւուն դարձել։

Ինձ տեսնելուն պէս, նրա կնճռածածկ երեսով մի ուրախ ժպիտ անցաւ։

Մօտեցայ, բարևեցի և հարցրի առողջութիւնից։ Նրա առաջին հարցմունքը որդու մասին էր, որին սակայն ես չէի տեսել։ Այդ հանգամանքը տխրեցրեց ծերունուն, և իմ հարցերին, որ վերաբերում էր նրա կեանքին, նա տալիս էր կարճ և անորոշ պատասխաններ։ Նրան կարծես իր անձնականը այնքան էլ կարևոր չէր երևում, չէր հետաքրքրում։ Նա առհասարակ հետաքրքրվում էր իմ տեսածներով, իմ կեանքով և ուրախ էր, որ ես առողջ էի, աջողութեան մէջ։ Նստեցի մօտիկ, պտուղներով ծանրաբեռնված դեղձենու տակին, դիտելու քեռի Օհանի աշխատանքը։ Նա շարունակեց խոտը հնձել, մեծ զգուշութեամբ շարժելով մանգաղը, ապա կանգ առաւ, թուլացած ձեռներով ճակատը շփեց և գանգատվեց աչքերից, որ լաւ չեն տեսնում, և մատաղ տունկերը, որ փռված են ողջ տարածութեան վրա, երբեմն կտրտում-ոչնչացնում է։ Հէնց դրա համար է, որ գերանդի էլ չի վերցրել։ Ձգելով ամբողջ մէջքը դէպի վեր, նա նորից կռացաւ, վերցրեց հնամաշ չուախան, փակեց ու հանդարտ նստեց, ապա գօտուց հանեց սրոցը և սկսեց մանգաղը սրել դողացող, ջլոտ ձեռքերով։

Վերջացնելով գործը՝ նա դարձաւ դէպի ինձ.

— Այն երկրներում, ուր դուք ապրել էք, մարդիկ այսպիսի աշխատանք էլ կատարում են։

— Այո, ամեն տեղ էլ այդ աշխատանքը կայ. կամ և՛ զբաղում, և՛ այլ գործով զբաղվողներ։

— Է՜, ինչով էլ զբաղվեն, մարդուս կեանքը անվերջ տանջանք է, չարչարանք, ցաւ և վերջն էլ այս վիճակը։ Տեսնում է՞ք, ոտքի վրա կանգնել չեմ կարողանում. ձեռներս կթոտված, աչքերիս լոյսը պակաս, սրտիս թափը, կորովը կորցրած և յետոյ էլ յարգանքից, մարդկանց շարքից ընկած...

Վերջին բառերը ծերունին արտասանեց առանձին թախծութեամբ, մտածկոտ հայեացքը սևեռելով դէպի անորոշ հեռուն։

— Ինչո՞ւ, Օհան քեռի, ինչո՞ւ պէտք է դու շարքից ընկնես. բոլորն էլ պարտաւոր են քեզ պատւել, յարգել ու սիրել։ Դու թէ ծեր ես, թէ շատ բարի։ Մարդս սիրում է միշտ մէկին, երբ նրանից վնաս և զրկանք՝ բացից օգուտից՝ չէ տեսնում, չէ կրում։ Դու ո՞ւմ ինչ կարող ես անել. քո բարութիւնը բաւական է, որ ուրիշները քո յարգը ճանաչեն։

— Ո՛չ, ո՛չ սիրելիս, սխալվում էք, մարդս մի ժամանակ մի շրջան ունի միայն, անցաւ այդ շրջանը՝ նա այլևս այն չէ, ինչ որ պէտք է։ Մենք նման ենք մի ծաղկի, մի իրի կամ, այ, այդ ծառին,—նա ցոյց տուաւ դեղձենին,—որ իր ժամանակին պէտք ենք գալիս, սիրվում, խնամվում, փայփայվում ենք. անցաւ ժամանակը, մենք կորցնում ենք մեր փայլը, մեր արժէքը և հնացած բանի պէս անուշադրութեան մատնվում։ Լսի՛ր, անցեալ օրը Խալաֆենց տղէն գիւղում մատաղ էր արել. հիւանդ է. Աստուած նրան բժշկի, առողջացնի։ Գիւղամիջում մի քանի մարդիկ էինք նստած. նա եկաւ, մի քանի անգամ մեր մօտով անցաւ, վերջն ինձ մօտ եղողներին բոլորին էլ հրաւիրեց տարաւ, իսկ ես մնացի մենմենակ նստած. ինձ մի բառ անգամ չասաց։ Դէհ, ինչ ասի. ախր ինչի՞ եմ պէտք ես, ինչ անուն ունեմ այժմ, ինչ վիճակ, շարքից ընկած մարդ եմ, գիտես, շարքից ընկած մարդ՝ թէ իմ սեփական յարկի տակ և թէ դուրսը... Դժբաղդը մարդկանց շարքից չընկնի, շատ վատ է, շատ... Ծերութիւնն ինքը ամենածանր պատիժն է կեանքում... Գոնէ որդիս գար, տեսնէի, սրտումս ունեցածը ասէի, ապա մեռնէի... Ա՜, քանի տարի է չեմ տեսել նրան... Մի երեխայի արժանիք ունեմ, մի փոքրիկ երեխայի՝ այն տարբերութեամբ, որ ցաւեր տեսած սիրտս աւելի զգայուն է դարձել, աւելի եմ յուզվում, տանջվում, չարչարվում... Իսկ որդուս ընտանիքը... Իմ պատիւը տանը... Է՜հ, մարդ, միայն չարչարվելու, ընկնելու համա՞ր ես ստեղծվել...

Ապա ծերունին իր մռայլ, չոր աչքերով նայեց ինձ ու աւելացրեց.

— Երիտասարդ էք, գուցէ չը զգաք այն՝ ինչ որ կայ սրտումս, բայց Աստուած տայ ինձ նման չը լինէք, իմ օրը չը տեսնէք...

Մեղմ, դողդոջ ձայնով ծերունին ընդհատեց խօսքը, վեր կացաւ տեղից, նորից կքեց իր մէջքը և սկսեց իր դանդաղ, թոյլ աշխատանքը։ Ես նկատեցի, որ նրա խորշոմած աչքերում արտասուքի խոշոր կաթիլներ երևացին, որոնք գլորվելով ընկան ու սառեցին ճերմակ միրուքի վրա։

Չը գիտեմ ինչո՞ւ, ո՛չ մի մխիթարական խօսք ասել չը կարողացայ։ Նրա վիճակը, նրան յուզող մտքերը ինձ տարան մի այլ աշխարհ, ու ես մնացի ճնշված խորը մտածողութեան մէջ։ Կամացուկ հեռացայ ծերունուց, չուզենալով տանջված սրտի խոր վէրքերը բանալ, ու թողեցի նրան իր մաշող մտքերի, իր աշխատանքի հետ։

Կամս

[illegible] կան 5 մեծ բերդեր, այն է՝ 1) Կրակովի մօտ եղած մեծ բերդը, որ պահպանում է անցքը Վիսլա գետի վրայով, 2) Պերեմիշլ մեծ բերդը, որ գտնվում է Սանա գետի մօտ և որի նպատակն է թոյլ չը տալ թշնամուն Սանայից անցնել, 3) Լվօվ բերդը, որ դեռ բոլորովին կարգաւորված չէ, 4) Եարօսլավի մօտ կամրջային երկուական ամրութիւնները և 5) շղթան այսպէս անւանված tête de haut-ի Դնեպրի երկցանկով և Նիկօլայեվ-Գալիցի և Սիվկա-Զուրավսկի մօտերքը։ Ժամանակակից ամրաշինութեան (ֆօրտիֆիկացիա) տեսակէտից միայն առաջին բերդերը կարող են լուրջ դժուարութիւններ հանդիսանալ յարձակվող զօրքի կողմից պաշարելու համար, իսկ մնացած բերդերը հեշտութեամբ կը վերցվեն եռանդուն և քաջ զօրավարի կողմից։

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ՈՅԺԵՐԸ

Գերմանիայի ռազմական ոյժերը պատերազմի դաշտում, ռազմագէտ անձանց կարծիքով, կարող է հասնել 1.400,000 զինւորի, 5700 թնդանօթներով։ Այդ թւի մէջ մտնում են յատկապէս կռիւ մղողները, որից 897,000 հոգի 3,780 թնդանօթներով պէտք է գործեն Ֆրանսիայի դէմ։ Ֆրանսիական զօրքը իր քանակով և ոյժով, համարեա, պակաս չէ գերմանականից, և նա Գերմանիայի դէմ կարող է դուրս հանել 1.050,000 զինւոր, թողնելով իտալական և բելգիական սահմանների վրա 250,000 հոգի։ Այդպիսով Գերմանիայի յարձակողական ռազմիկ ոյժի համեմատութեամբ Ֆրանսիայի զօրքի թիւը գերազանցում է 150,000-ով։

ՈՐՔԱ՞Ն ՀԱՑ ԿԱՅ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅՈՒՄ

Հացի բերքը Գերմանիայում չափվում է հետեւեալ թւերով։ Հաճարի բերքը միջին թւով վերջին 5 տարվայ ընթացքում կազմում էր մօտ 600 միլիօն պուդ, ցորենի բերքը՝ մօտ 240 միլ. պուդ, գարունը՝ 200 միլ. պուդ և վարսակինը՝ 480 միլ. պուդ։

Ինչպէս յայտնի է, հացահատիկի այդ քանակութիւնը Գերմանիայի համար անբաւարար է հանդիսանում, և նա միշտ դիմում է բաւականին թւով հացահատիկ ներմուծելուն։

Ներկայումս Գերմանիայում կատարվում է բերքի հաւաքում, որը կարող է վնաս կրել զօրահաւաքից՝ աշխատող ձեռքեր չը լինելու պատճառով։ Մօտ ապագայում Գերմանիան դեռ կապահովվի սեփական հացով, և նա, հաւանական է, բարձր գների հետ գործ կունենայ, իսկ յետագայում թէ ինչ կը լինի, դա կախված է պատերազմի տեւողութիւնից։ Գերմանիայի համար առանձին նշանակութիւն ունի, թէ արդեօք պատերազմ լինելու է և ծովի վրա, որը կապված է ծովային պաշարման և շրջափակման հետ, և որը Գերմանիային դժուարին դրութեան մէջ կը դնէր։ Ճիշդ է, հացահատիկի մի մասնաւոր քանակութիւն Գերմանիան կարող է գնել Ունգարիայից, որքան աւստրօ-ունգարական երկաթուղիները կարող կը լինեն տեղափոխել։ Սակայն մի աչքի ընկնող պաշտպանութիւն (հացահատիկի) այդ երկրից Գերմանիան չէ կարող հաշւի առնել։ Այդ ապացուցում են, ինչպէս աւստրօ-ունգարական միապետութեան հացահատիկի համեստ բերքը, նոյնպէս և այս տարի Ունգարիայում ստացվող համեմատաբար նուազ բերքի մասին եղած տեղեկութիւնները։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԲԵՐՔԸ

Մի շարք տեղեկութիւնների համաձայն, հացի կարիքը ներկայ տարում այնքան էլ մեծ չափերի չէ հասնում, այնպէս որ չէ գերազանցում այն պահանջներին, որ լինում էին բարձր բերքի տարիներից։ Այդ նպատակի համար հացահատիկի անհրաժեշտ քանակութիւն արդէն ձեռք է բերված։ Նրա հետ միաժամանակ չէ կարելի չը յիշել, որ անբերրի րայօնները հետաքննելու ժամանակ, շատ տեղեր ի միջի այլոց դիտվել են և հացահատիկների տեսքը։ Այդ դիտողութիւններից երեւում է, որ ներկայ տարվայ բերքը այնպիսի խայտաբղէտ պատկեր է ներկայացնում, որ առայժմ հնարաւորութիւն չը կայ որոշ բան ասելու հացի բերքի մասին։ Անկասկած է միայն, որ ներկայ բերքը իր որակով լաւ է անցեալ տարվանից։ Ա-

ՄԱՄՈՒԼԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

[illegible] ընդդէմ պատերազմի, պահպանել XX դարի քաղաքակիրթ մարդկութիւնը համատարած հրդեհի արհաւիրքներից»։ Պատմելով այնուհետեւ իր նախկին յոյսերի մասին, Էրվէն հետեւեալ խոստովանութիւնն է անում. «Բայց մեր թեւերը կտրվեցին կոպիտ իրականութեանը ընդհարվելուն պէս. ու մենք ընկանք գետին, իւրաքանչիւրս իր մայր հայրենիքի վրա, միայն մի հոգսով՝ պաշտպանել նրան ներկայ րոպէին թշնամու խուժման արհաւիրքներից այնպէս, ինչպէս որ անում էին մեր հայրերը»։

*

Մոսկվայի քաղաքային դումայի յուլիսի 18-ի արտակարգ նիստում պրոգրեսիստների լիդէր Ն. Ի. Աստրովը արտասանել է մի շատ ուշագրաւ ճառ մի շարք առաջարկներով, որոնք լիովին ընդունվել են դումայի կողմից։

Մենք առաջ ենք բերում այդ ճառի սկիզբը, որ ամենից ուշագրաւն է։

«Ընդամենը մի քանի օր սրանից առաջ,—ասում է ճառախօսը,—մենք հանդիսատես եղանք կոպիտ ոյժի բռնութեանը ընդդէմ թոյլի։ Բռնութեան ենթարկվեց մեր արիւնակից ժողովուրդը. սրտի անհուն ոգևորութեամբ մենք յղեցինք մեր համակրութիւնը կեղեքվողին։ Մենք հաւատացած էինք սակայն, որ եւրոպական խաղաղութիւնը չի խախտվի՝ մենք թոյլ չէինք տալիս մեզ մտածելու անգամ, որ յանդուգն բազուկը կը բարձրանայ Ռուսաստանի վրա։

«Միլիտարիզմի լարված վիճակը վաղուց արդէն սպառնում էր եւրոպական խաղաղութեանը և ինքնին ներկայանում էր մի սրտաբեկ ամպ, Եւրոպայի վրա կախված մի ամպ, որը վաղ թէ ուշ պիտի պայթէր։

«Եւ ահա, ըստ երեւոյթին, որոտմունքը սկսվում է։ Նրա դղրդիւնը մենք լսում ենք արդէն։

«Այժմ մենք այլեւս կանգնած չենք բալկանեան հարցի առաջ. այժմ մեր առջև իր ամբողջ տրագիկական վեհութեամբ կանգնել է ռուսական հարցը, Ռուսաստանի պատւի ու փառքի հարցը։

«Ներկան, դա հանգոյցն է երկրի անցեալի ու ապագայի իրար հետ շաղկապող։ Ճակատագրի կամքն է մեզ՝ ժամանակակիցներիս վրա ձգելու պատասխանատուութիւնը՝ մեր երկրի ապագայի, նրա ամբողջութեան, նրա հզօրութեան ու մեծութեան համար։

«Մենք բոլորս, անկախ մեր ներքին գործերի վերաբերեալ ունեցած աշխարհահայեացքից, պատմական մեծ ակտի հանդէպ, մինչև այժմ բարի դրացիութեան յարաբերութիւնների մէջ ապրող ազգերի եղբայրական ընդհարումների դէմ հանդիման, միասիրտ արտայայտում ենք մեր զայրոյթը նրանց, ովքեր յանդգնում են խաղաղութիւնը խախտել, ով յանցաւոր է այս թշուառութեան, այս կատաստրոֆայի մէջ, մարդկութեան և կուլտուրայի դէմ ուղղված այս ոճրագործութեան մէջ։

«Մենք ամենքս լի ենք խորին ու հանգիստ գիտակցութեամբ դէպի մեր պարտականութիւնը հանդէպ մեր երկրի, անցեալի ու ապագայի և մեր իմացականութեան ամբողջ ոյժը գործ կը դնենք, որպէս զի ներկայումս կատարենք մինչև վերջ այն, ինչ որ պարտաւոր ենք կատարելու։

«Մոսկվան իր պատմական շաւղի վրա շատ փորձառութիւններ է կրել և կարողացել է հասկանալ ու կատարել իր պարտքը հայրենիքի վերաբերմամբ։

«Կատարենք մենք եւ, գիտակցելով որ Ռուսաստանը չէր ուզում և չէ ուզում պատերազմ, որ եւրոպական խաղաղութիւնը խախտելու ոճիրը, որ մարդկութեան և կուլտուրայի դէմ գործված ոճիրը, կատարել են ուրիշները, որոնց վրա էլ թող ընկնի պատասխանատուութիւնը։ Կարծող ենք արդեօք մենք ներկայումս որոշել դէպի մեր հայրենիքն ունեցած պարտքի ու պարտաւորութեան չափը և սպասել նրան։

«Ի հարկէ, ոչ. բայց մենք պարտաւոր ենք յայտարարել ի գիտութիւն երկրի, թէ ինչպէս ենք ըմբռնում այդ։

«Մենք պէտք է ասենք, թէ չենք կորցնում մեր հաւատը, որ բոլոր ջանքերը ուղղված կը լինեն եւրոպական խաղաղութիւնը պահպանելու համար, իսկ կատարվող պատահարների դէմ կռիւ մղելու համար մենք պատրաստ ենք խառնելու մեր շարքերը, թողնելու այն պառակտումները, որոնք խրախոյս են տալիս մեր թշնամիներին, և միաբան կերպով պաշտպանելու մեր հայրենիքը»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՋԷՅՄՍ ԲՐԱՅՍԻ ՃԱՌԸ ՀԱՅՈՑ ՀԱՍՑԷԻՆ

Յայտնի հայասէր և անգլիական երբեմնի մինիստր Ջէյմս Բրայսը, որ այնքան լաւատես հայեացքներ ունի հայոց մասին, վերջերս դէպի Պաղեստին արած իր ճանապարհորդութիւնից դառնալիս՝ մտել է Բէյրութ, ուր ամերիկեան բժշկական կօլէջի հայ ուսանողները նրանից մի ինտերվիւ են խնդրել և ապա նրան յարգանքի ցոյց են արել և ի պատասխան նրանից լսել են հետեւեալ ճառը, որ մենք Լոնդոնում հրատարակվող «Ararat» անգլիերէն ամսագրի № 12-ից թարգմանօրէն առաջ ենք բերում։

«Ես անսահման հաճոյք եմ զգում ամեն անգամ, երբ ինձ գտնում եմ հայերից կազմված համախմբումներում կամ միտինգներում։ Վերջին անգամ, երբ ես հայերի մէջ էի, այդ Կալիֆօրնիա եղած միջոցիս էր։ Այնտեղ ես գտայ մի գաղութ, կազմված մօտ 5000 ժրաջան մարդկանցից, որոնք իրանց անխոնջ աշխատանքով այդ աշխարհամասը դարձրել են մի մշակված և բարեբեր երկիր։ Ուր էլ որ մարդ գալու լինի, Հնդկաստանի կամ թէ ամայի Աֆրիկայի կողմերը, կը հանդիպի հայ գաղթականների, որոնք աչքի են ընկնում իրանց աշխատանքով, իրանց կորովով և իրանց տոկունութեամբ։

«Ձեր փառահեղ Արարատի բարձունքները ելնելու ցանկութեամբ՝ 1881-ին ես գնացի Հայաստան, ուր առաջին անգամ ծանօթացայ Արամի շառաւիղների հետ։ Այդ օրվանից ես առիթ եմ ունեցել ճանաչելու ականաւոր անձանց, ստացել եմ նամակներ ձեր գրողներից, ձեր հայրենասէրներից, որոնք այնքան մեծ ճիգեր են թափել և երեան բերել անսահման անձնուիրութիւն իրանց ժողովրդի դատի համար։

«Ձեր ազգը աշխարհիս ամենահին և ամենահետաքրքրական ազգերից մէկն է։ Դուք ունէք 30 դարերի մի պատմութիւն և ազգային մի գրականութիւն, որին, իր ոսկեդարեան շրջանով, վիճակված է մի պատուաւոր տեղ միջազգային գրականութեան մէջ։ Դուք տուել էք աշխարհին մեծ հանճարներ, որոնց մէջ ամենից գեր ի վեր կանգնած է Մովսէս Խորենացին։ Մեծ ցաւ է ինձ համար, որ ես անծանօթ եմ ձեր ճկուն հայոց լեզուին, սակայն ես կարդացել եմ թարգմանութիւններ օրաթերթերից, հանդէսներից և ընտիր հատուածներ՝ անգլերէնով կամ ֆրանսերէնով՝ ձեր գրականութիւնից։ Բացի այդ՝ ես բարեբաղդութիւն եմ ունեցել այցելել ձեր ազնիւ Ս. Ղազարը Վենետիկում, ուր լօրդ Բայրընը ապրել է ձեր Մխիթարեան հայրերի մէջ։ Մի պատիւ, առանձնաշնորհութիւն է, պարոններ, պատկանել այնպիսի մի ազգութեան, որպիսին է ձերը։ 3000 տարիների մի պատմութեամբ, 1500 տարվայ մի գրականութեամբ ձեր ազգը արտադրել է մարտական համբաւով հերոսներ, ինչպէս օրինակ Տրդատներ, Տիգրաններ, որոնց աւարձներն անմահ կը մնան՝ իրանց հայրենիքը օտար նուաճումներից պաշտպանելու ազնիւ ջանքերի պատճառով։ Քրիստոնէական մարտիրոսագրութեան մէջ ոչինչ այնքան հոգեյոյզ ու սրտառուչ չէ եղել, քան հայոց մարտիրոսագրութիւնը 1895-ին, և ես հաւատում եմ, որ այդ նշանաւոր մարտիրոսների յիշատակը ընդ միշտ կը յարգվի մեր մէջ՝ արեւմուտքում։

«Անգլիայում մէջ դուք ունէք նուիրված բարեկամներ, որոնք համակրաբար հսկում-հետեւում են ձեր ժողովրդի էվօլիւցիային՝ լի յուսով, որ դուք անսասան և անվթար կը պահէք ձեր ազգային աւանդութիւնները և որ դուք կը զարգացնէք ձեր ազգային գրականութիւնը։ Յոյս ունեցէք, քաջացէք, որովհետեւ մի փայլուն ապագայ է սպասում ձեզ։ Դուք ուսանողներ, դուք խիստ բաղդաւոր էք, որ ձեր կրթութիւնն ստանում էք այնպիսի մի հաստատութեան մէջ, որպիսին է սա և Ռօբէրտ Կօլէջը, ուր դուք շփվում էք բուն արեւմտեան մշակոյթի հարազատ աղբիւրների հետ։ Ես խորապէս լաւատես եմ այն ամենի վերաբերմամբ, ինչ վերաբերում է ձեր ազգի ապագային, ոչ այն պատճառով որ դուք արտադրել էք ուժեղ անհատներ վաճառականութեան և արդիւնաբերական աշխարհում, այլ որովհետեւ դուք փայլել էք ընկերական գործունէութեան բոլոր ճիւղերում, դուք արտադրել էք օրէնսգէտներ, բժիշկներ և պետական անձնաւորութիւններ, որոնց բարոյական և մտաւոր մակարդակի մեծութիւնը հաւասարվում է եւրոպական մի քանի մեծագոյն անձանց մեծութեան։ Ձեր գերագոյն պարտաւորութիւնն է ջանալ և վերացնել կրօնական այն ողբալի տարբերութիւնները, որոնք երկպառակում և թուլացնում են ձեր ցեղը։ Որքան ուրախացայ, երբ լսեցի, որ ազգի բացարձակ ու խոշոր մեծամասնութիւնը կազմող լուսաւորչական հայերը նորերս իմաստութիւն էին ունեցել հրաւիրելու իրանց բողոքական եղբայրներին՝ միանալու գործունէութեան մէջ, որպէսզի բոլորն էլ հաւաքաբար և միացեալ օգտվել կարողանային 1863-ին հայերին շնորհված սահմանադրութիւնից։ Եւ ի պատասխան այս վեհանձն կոչի՝ բողոքական հայերի պատրաստակամ ընդունելութիւնը ինձ անսահման հաճոյք է պատճառել։

«Թոյլ տուէք ինձ, ջէնտլմէններ, դիմել ձեզ իբրև մի անկեղծ բարեկամ։ Դուք, որ մտաւոր կարապետներն էք վաղվայ Հայաստանի, կրթեցէք և քաջալերեցէք ձեր ժողովրդին. ասացէք Սըվազի, Բիթլիսի, Ադանայի և Այնթափի ձեր քաջ հայրենակիցներին, ասացէք այն հերոս մարտիկներին, որոնք ձեր երկրի պատիւը բարձր ու անբծան են պահել, ասացէք անընկճելի ու աննուաճ լեռների որդիներին՝ զէյթունցիներին, այո, ասացէք Հայաստանի բովանդակ ժողովրդին, որ նրանց սպասում է մի փայլուն ապագայ։

«Լինի այդ Եգիպտոսում կամ Թիւրքիայում, լինի այդ Ռուսաստանում թէ Պարսկաստանում, դուք ունեցել էք հայրենակիցներ, որոնք նոյն պետութեան բարձրագոյն աստիճանաւորներն են եղել, մարդիկ, որոնք իրանց իմաստուն վարչականութեամբ յայտնի ծառայութիւններ են մատուցել այդ երկիրներին և ապահովել են իրանց համար անմահ փառք։

«Բոլոր այս նկատումները, ջէնտլմէններ, իրաւունք են տալիս ինձ պնդելու և հաւատալու, որ դուք ձեր առջև ունէք մի փառաւոր ապագայ»։

Այդ ոգեշունչ ճառից յետոյ, Բէյրութի համալսարանի հայ ուսանողների մի պատգամաւորութիւն դիմեց հռչակաւոր ճամբորդին և հարցրեց նրա կարծիքը հայկական րեֆօրմների նոր ծրագրի մասին։

Լօրդ Բրայսն արտայայտվել է, թէ Անգլիան ցանկանում է րեֆօրմները իրագործված տեսնել, որքան կարելի է շուտ, և միաժամանակ աւելացրել, որ այդ րեֆօրմների աջողութիւնն ու գործադրութեան մեթօդը կախված է մեծ պետութիւնների համաձայնութիւնից։

Ապա նա առանձնապէս շեշտեց այն կէտը, թէ որեւէ յեղափոխական ակտ հայերի կողմից այս միջոցին՝ բաւական անպատեհ բան կը լինէր։ Նրա խրատն էր՝ միացնել իրանց ազգային բոլոր ոյժերը՝ ընդառաջելու ամեն անակնկալներին, որ կողմից էլ որ նրանք գալու լինեն։ Նա ազդու կերպով ստիպեց հայերին չը գաղթել։ Թէպէտ, ասաց նա, Միացեալ-Պետութիւնների հայ գաղթականները միանգամայն հայրենասէրներ են և ոչինչ չեն խնայում հայրենիքի իրանց եղբայրների բարոյական և ֆինանսական պահպանութեան համար, այնուամենայնիւ ծանր է նրանց համար մնալ այնտեղ և գործել հեռուից հայրենիքում. Նրանք պէտք է դիմեն դէպի իրանց մայր-հայրենիքը, հակառակ դէպքում՝ Հայաստանը կը վերածվի անապատի։

Ա. Տէր-Վարդանեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ԶՐՈՅՑ

I

Երկրագործական աշխատանքների ամենաեռուն ժամանակ, երբ գեղջուկ բանւորը արիւն-քրտինք դարձած իր աշխատանքի արգասիքն է ժողովում և Արարչին է փառաբանում լաւ բերքի համար, վրա հասաւ հայրենիքի պաշտպանութեան անհրաժեշտ պահանջը, որի համար զէնքի կանչվեցին վարժապետն ու ուսանողը, գեղջուկն ու քաղքենին։ Հայ գեղջուկը թողնում է իր հունձը և կալը, գերանդին ու փոցխը յանձնում է իր ամուսնուն ու զաւակներին և զօրքի շարքերն է մտնում՝ արտաքին վտանգը կանխելու և թշնամիների յարձակումներին պատնէշ լինելու։ Անցած երկար տարիների խաղաղ և հանգիստ աշխատանքի մտապատկերը իր առաջ և գալիք տարիների անվրդով ու ապահով բարեկեցիկ կեանքի հեռանկարների հաստատման և իրականացման համար գեղջուկը մի քանի ամսով խախտում է իր սովորական գործունէութեան ընթացքը և ժամանակաւորապէս թողնում է իր տնտեսութիւնը իր տնեցոց և մտերիմներին։ Պատմական նշանակալից այս օրերում, երբ ամենաւրեք հանգամանքները բարդվել են սպառնական ձեւակերպումով և երբ անհատական նպատակները զոհաբերվում են հանրական ձգտումներին ու համապետական կարիքներին, հայ զինւորը անտրտունջ իր օգնութեան բաժինն է հասցնելու, ապացոյց տալու, որ նա ևս հպատակ է և օգտվում է հպատակի բոլոր իրաւունքներից ու պաշտպանութիւնից։ Համեմատական հանգստութեամբ և իր գործի արդարացի լինելու զգացումով, զինւորը պատերազմ է գնալու՝ պաշտպանելու պետական գոյքը և ամբողջութիւնը. մենք չենք նախայարձակը. գերմանացիներն ու աւստրիացիներն են առաջինը եղել, որ մեզ պատերազմ են յայտարարել. մենք միայն ընդդիմադիր ոյժ ենք նրանց զարկերին։ Ոգևորիչ է և այն գաղափարը, որից սկիզբ է առել այս տագնապը, գերմանական գոռոզ ոյժի սանձահարումը և վերջնական խաղաղութեան հաստատումը այս երկրում. ճակատագրական այս պատերազմում մեր պետութեան բռնած դիրքը, որ համապատասխանում է քաղաքակիրթ երկու տէրութիւնների՝ Ֆրանսիայի և Անգլիայի ձգտումներին, ներկայանում է միակ ելքը, քանի որ բոլոր միջոցները, որոնցով հնարաւոր էր ի չիք դարձնել պատերազմական բռնկումը, ապարդիւն անցան և ընդունելութիւն չը գտան հակառակորդների կողմից. այսպէս, օրինակ, մեր կառավարութիւնը, հետեւելով Սենեկայի խոհեմ խրատին, թէ Maximum remedium irae dilatio est—բարկութեան ժամանակ ամենալաւ միջոցը՝ դանդաղումն է—միջնորդեց Աւստրիայի և Սերբիայի բանակցութիւններին և առաջարկեց երկարացնել Սերբիային պատասխանի համար տրված ժամանակը. բայց այդ միջնորդութիւնը մերժվեց, բարկացած մարդը չը լսեց խոհեմ խորհուրդը և սկիզբը դրեց անհեղ անակնկալների։

II

Գիւղում մնացածներից է կախված բերքի ժողովման ամեն մի դժուարութեան յաղթելը. այս տարվայ հունձը, հակառակ դարնանը և յունիսին տեղի ունեցած պատահարներին ու հեղեղներին, սպասածից աւելի աջող է եղել. հունձը բաւարար է Անդրկովկասի լեռնային մասում. մնում է խնամքով ժողովել և շտեմարանները ամբարել. այս աշխատանքների ժամանակ ամենից շատ պատասխանատուութիւնը ընկնում է հեռացածի հաւատարիմ ընկերուհու՝ հայ գեղջկուհու վրա. առաջին անգամ չէ, որ հայ գեղջկուհին մենակ է մնում և իր վրա է վերցնում ընտանիքի պահպանութիւնն ու հնձի պաշտպանութիւնն ու ժողովումը. անցեալում ևս շատ են եղել այդպիսի դէպքեր. այս դէպքում ևս նա կը կատարէ իր պարտականութիւնը, յենված գիւղական համայնքի և հարեւանների բարետես վերաբերմունքի վրա։ Այսպիսի ժամանակ է, որ պէտք է երեւայ իսկական բարեկամութիւնը. նեղութեան ժամանակ է ճանաչվում բարեկամը. ամեն մի համագիւղացի բարոյական պարտականութիւն ունի իր ոյժերը ներածին չափ օգնել և իր հարեւանին, ժողովել ու ծեծել նրա հունձը, որովհետեւ սարը սարի հետ չի հանդիպի, իսկ մարդը մարդուն միշտ կը պատահի, մանաւանդ համագիւղացիները. մարդասիրական վերաբերմունք, մոռացումն հին հաշիւների՝ երբ կանգնած ենք ահարկու դէպքերի առաջ—ահա ինչ ենք պահանջում գիւղական համայնքներից։ Այսպէս ոտի տակ կը գնան շատ ընտանիքներ, քաղցած կը մնան շատ տներ, դժբաղդութիւնների շղթանը կը սկսվի, սովը անխուսափելի կը լինի. որպէս զի այդ չը լինի, այժմեանից հէնց գիւղական համայնքները, համակված մարդասիրական զգացումով և հայրենիքը պաշտպանելու տենչանքով, պէտք է համախմբվեն և պաշտպանեն անօգնական ընտանիքները։

III

Ես ցանկանում էի ընթերցողների ուշադրութիւնը հրաւիրել այն գիւղատնտեսական դասընթացքների վրա, որոնց յայտարարութիւնը տպվեց «Մշակում». Հայ Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը անցած տարիների նման այս ամառ ևս դասընթացքներ է կազմակերպել Ախալքալաք քաղաքում. դասընթացքների կառավարիչն է գիւղատնտես-մեղուապահ Արշ. Մխիթարեան. նրա հետ և մի քանի ուրիշ գիւղատնտեսներ դասախօսութիւններ են կարդալու և Ախալքալաքի շրջակայ գիւղերն են ման գալու։ Վախենում եմ, թէ բաւարար թւով լսողներ չեն ունենայ այդ դասընթացքները։ Ախալքալաքից աւելի լաւ կենտրոններ կարելի էր ընտրել։ Դասախօսների ցուցակը, որ տպված է յայտարարութեան մէջ, մեզ պակասաւոր է թւում։ Ցամենայն դէպս, այդ դասընթացքներին աջողութիւն ենք ցանկանում։ Ներկայ քաղաքական դրութիւնը անշուշտ իր ազդեցութիւնը կունենայ և այս գործում, բայց դասընթացքների ղեկավարները թողնելու չեն գործը. նրանք գիւղերում տեղն ու տեղը ցոյց են տալու գիւղացոց կատարելագործված նոր միջոցները գիւղատնտեսական տարբեր ճիւղերի։ Այդ ևս արժէքաւոր գործունէութիւն է։

Գ. Տ.-Բ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Փոխարքայ Վօրօնցօվ-Դաշկօվ, ամսիս 23-ի երեկոյեան վերադառնալով Թիֆլիս, արձակել է հետեւեալ հրամանը. «24 յուլիսի 1914 թ., Թիֆլիս, № 208։ Վերադառնալով Թիֆլիս, ես սոյն թւին ստանձնեցի Բարձրագոյնս ինձ յանձնված երկրի կառավարութիւնը, որի մասին յայտարարում եմ ի գիտութիւն ընդհանրութեան։ Ստորագրեց՝ փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվ»։

◆ Ուրբաթ երեկոյեան, մօլօկանների և մօլօկան կանանց մի ահագին բազմութիւն՝ խառնված բազմախումբ ժողովրդի հետ՝ Դվօրցօվայա փողոցով գոհաբանական երգ երգելով դիմեց դէպի փոխարքայի պալատը և այնտեղ էլ շարունակեց նոյնը երգել, որից յետոյ ժողովուրդը մի քանի անգամ «ուրա» աղաղակելով գոչեց. «Կեցցէ Կովկասի փոխարքան, կեցցէ Կովկասի զօրքերի հրամանատարը»։ Փոխարքան պատշգամբ դուրս գալով ողջունեց ժողովրդին և արեւշատութիւն մաղթեց Թագաւոր Կայսրին։ Դրան հետեւեցին «ուրա» աղաղակները և «կեցցէ Կովկասի փոխարքան» բացագանչութիւնները։ Այնուհետեւ ժողովրդի միջից մէկը մի համառօտ ճառով բարեմաղթու-

թիւն արեց փոխարքային և ռուսական զօրքին ու զէնքին, որից յետոյ փոխարքան ժողովրդին գլուխ տալով հեռացաւ: Մօլօկան կանայք նորից երգելով ժողովրդի հետ միասին Դվորցովայա փողոցով դարձան ետ և հետզհետէ ցրվեցին:

◆ Թիֆլիսի մօլօկանները յուլիսի 22-ին 23-ին և 24-ին մաղթանքներ կատարեցին իրանց աղօթատներում ռուսաց զօրքին ու զէնքին յաղթութիւն շնորհելու համար: Յուլիսի 23-ի ողջ օրը մօլօկանները անցրին աղօթքներով և խիստ ծոմ պահելով, հրաժարվելով անգամ կերակրից:

◆ Հայրենիք գնացող ֆրանսիական պահեստիները յուլիսի 25-ի երեկոյեան, իրանց հիւպատոսի գլխաւորութեամբ, հաւաքվեցին փոխարքայի պալատի առջև և հայրենասիրական ու բարեկամական արտայայտութիւններով ողջունեցին փոխարքային: Փոխարքան ցած իջնելով ցուցարարների մօտ՝ ֆրանսիական հիւպատոսի խօսքերին պատասխանեց սրտագին խօսքերով:

◆ Քաղ. վարչութեան ծառայողները վճռել են պատերազմի ընթացքում իրանց ռոճիկներից 1% յատկացնել սպանվածների, վիրաւորների և պահեստիների ընտանիքների օգտին:

◆ Թիֆլիսի մեչչանների աւագ Բ. Սաաքելեան փոխարքայի զինուորական մասի օգնական Ա. Զ. Միշլաևսկիի անունով ուղարկել է հետևեալ հեռագիրը. «Թիֆլիսի հին մօքալաքների և մեչչանների ընկերութիւնը հաւաքվելով ռուսական զէնքին յաղթութիւն շնորհելու համար կատարված մաղթանքին՝ ինձ վրա պարտականութիւն դրեց խնդրել ձեր գերազանցութեանը՝ արկանել առ ոտս Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրի մեր հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքները և մեր պատրաստակամութիւնը հայրենիքի փառքի համար զոհ բերել ոչ միայն մեր կարողութիւնը, այլ և մեր կեանքը, և դրա հետ միաժամանակ որոշեց պատերազմական գործողութիւնների միջոցին բոլոր ստացուածքներից 10% յատկացնել պատերազմում

վիրաւորվածների և սպանվածների ընտանիքներին»:

◆ Փոխարքայի դիւանատանը ընդունվում են նուիրաբերութիւններ վիրաւորված և սպանված զինուորների ընտանիքներին օգնելու համար:

◆ Կովկասի իտալական աւագ հիւպատոս Լ. Վալերի իր թագաւորական կառավարութեան իշխանութիւնից հաղորդութիւն է ստացել այն մասին, որ իտալական կառավարութիւնը գտնվում է հաշտ դրութեան մէջ կռւող բոլոր պետութիւնների հետ: Այդ ի նկատի ունենալով և համաձայն գոյութիւն ունեցող միջազգային իրաւունքի օրէնքների ու սկզբունքների, իտալական կառավարութեան հպատակները պէտք է չէզոքութեան պարտաւորութիւններ պահպանեն:

◆ Հինգշաբթի, յուլիսի 24-ին, երեկ. ժ. 7-ին, տեղս ժամանեց Թիֆլիսի նոր նահանգապետ Ի. Մ. Ստրախօվսկի: Նահանգապետին կայարանում դիմաւորեցին՝ փոխ-նահանգապետ Ե. Ն. Պանօվ, ոստիկանապետ Կ. Ա. Զգանօվսկի և ուրիշներ:

◆ Յուլիսի 25-ին փոխարքային ներկայացաւ նոր-նահանգապետ Ի. Մ. Ստրախօվսկի:

◆ Անօնիմ ընկ. լիազօր ինժ. Բասին փոխարքային յանձնեց 1000 րուբլի՝ որպէս նպաստ սպանվածների և պահեստիների ընտանիքներին:

◆ Էլեկտրաքարշի բոլոր ծառայողները արդէն գործի են կանչվել: Զինուորական ծառայութեան կանչված ծառայողների փոխարէն նոր ծառայողներ ընդունելու գործը առաջ է գնում մեծ աջողութեամբ, այնպէս որ շուտով էլեկտրաքարշը կը գործի նախկին ուժեղացած կազմով:

◆ Քաղ. վարչութիւնը արձակուրդներից ետ է կանչել բոլոր ծառայողներին:

◆ Քաղ. վարչութեան որոշումով նաւթի պահեստատէրերը նաւթի պուդը պէտք է ծախեն երկու րուբլով, իսկ շրջիկ նաւթավաճառները և մանր առևտրականները նաւթի ֆունտը պէտք է ծախեն 6 կոպէկով: Օրինազանցները ենթարկվելու են պատասխանատւութեան:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԱՐԵՒԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԽԱՒԱՐՈՒՄԸ

Առաջիկայ օգոստոսի 8/21-ին տեղի կունենայ արևի ամբողջական խաւարումն: Այդ պատճառով ողջ գիտական աշխարհը այժմ զբաղված է մեծ պատրաստութիւններ տեսնելու գործով՝ ուշագրաւ դիտողութիւններ և ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար:

Այս անգամ արևի խաւարումը անուանում են «ռուսական», որովհետև խաւարման տևողութեան ամենաերկար ժամանակամիջոցը—գրեթէ 4 ժամից աւելի—լինելու է Ռուսաստանում:

Օգոստոսի 8-ին ամբողջական խաւարումը, արևի ծագելուն պէս, կը նկատվի Հիւսիսային ովկիանոսի ամերիկական ափերից. խաւարման ստուերի գիծը կանցնի Գրենլանդիայով, Ատլանտեան ովկիանոսով, յետոյ Շվէդիայով ու Նօրվեգիայով կանցնի Եւրոպական Ռուսաստանի արևմտեան և արևմտահարաւ մասով՝ Րիգա, Մինսկ, Կիեվ, Թէոդոսիա քաղաքներով, ապա Սև ծովի վրայով կանցնի Թիւրքիայի Տրապիզոն քաղաքը, իսկ այդտեղից էլ Պարսկաստանով կանցնի դէպի Հնդկաստանի Ինդուս գետի ափունքը:

Օդերևութաբանական գուշակութիւններով ենթադրում են, որ խաւարման ժամանակ Թէոդոսիայից դէպի հիւսիս երկնակամարը պարզ կը լինի, հետևաբար դիտողութիւններ կատարելու համար աւելի նպաստաւոր հանգամանքներ կը լինեն հէնց այդ՝ Թէոդոսիայից դէպի հիւսիս ընկած վայրերում, քան թէ հարաւային կողմերում:

Այդ պատճառով Թէոդոսիայում երկրագնդի զանազան մասերից սպասվում են 150-ի չափ գիտնականներ և մօտ 1000 ճանապարհորդ-տուրիստներ, որոնց ընդունելութեան համար Թէոդոսիայի քաղաքային դուման 300 ր. է յատկացրել:

Ռուսական աստղագիտական ընկերութիւնը կազմակերպել է գիտական երեք արշաւախումբ:

Պուլկովեան օբսերվատորիան նոյնպէս երեք մասի բաժանված արշաւախումբ է կազմակերպել, ուղարկելու Ղրիմ և Կիևի նահանգը:

Գլխաւոր օբսերվատօրիան ևս ակադեմիկ իշխ. Գալիցինի ղեկավարութեամբ ուղարկել է մի արշաւախումբ, որը նոյնպէս երեք խմբի է բաժանված:

Այս առաջին անգամն է Ռուսաստանում, որ այսպէս արտասովոր կերպով պատրաստութիւններ են տեսնում արևի խաւարումը դիտելու:

Օդեսսայի օբսերվատօրիան և ռուսական Միրավէզէնիէ ընկ., ինչպէս և Կայսերական Գիտութեանց Ճեմարանը պատրաս-

Ճեմարանի տրամադրութեան տակ է դրել դիրիժաբլներ, օդապարիկներ և բազմաթիւ աւտոմօբիլներ:

Նիկօլայեվեան օբսերվատօրիան ուղարկում է Կուզնեցօվ, Օբօլենսկի, Սավինօվ, Վենգէնհէյմ և Գուտման պրօֆեսօրներին: Խարկօվի համալսարանը, տեսուչ Ի. Վ. Նետուլի ղեկավարութեամբ, ուսումնասիրութիւններ է կատարելու:

Արտասահմանից, դիտողութիւններ կատարելու համար ժամանելու են Անգլիայից Կեմբրիջի, Գրինվիչի և Պոտսդամի, նոյնպէս և Մադրիդի համալսարաններից Կէմպէֆի, Նիւտենիօյէլ և Ասկարդա աստղագէտները: Իտալիայից՝ Կատանիայի աստղագիտական դիտարանի պրօֆ. Ռիկօ. Ֆրանսիայից՝ Պարիզի գիտութեանց ճեմարանի կողմից որպէս ներկայացուցիչ՝ աստղագէտ կոմս դը-Բոմպիւբրենէլ. Ամերիկայից՝ Արգենտինայի կառավարութիւնը ուղարկում է Լինայի օբսերվատօրիայի գիտնականների խումբը: Գիտնականներ են սպասվում նաև Գերմանիայից, Պորտուգալիայից և Նապօլիայից:

Ռուսաց գլխաւոր ֆիզիքական օբսերվատօրիան կարգադրել է Թիֆլիսի ֆիզիքական օբսերվատօրիայի տեսուչ պ. Գլազէկին պատրաստութիւններ տեսնել դիտողութիւններ կատարելու ջացի Թիֆլիսից, նաև Տրապիզոնում:

Յիշեալ գիտնականները կատարելու են դիտողութիւններ և այնպիսի տեղերում, ուր տեղի է ունենալու արևի մասնաւոր խաւարումն:

Այժմ աչքի առաջ ունենալով այն հանգամանքը, որ ամառ ժամանակ երկնակամարը աւելի առաւօտերն է պարզ լինում, իսկ կէսօրից յետոյ՝ օդի և ամպերի ճնշման ու խտացման հետևանքով՝ աւելի խառն, այդ պատճառով՝ այն տեղերում, ուր խաւարումն առաւօտեան է տեղի ունենալու, հաւանական է դիտողութիւնները աւելի աջող լինեն:

Արևի ամբողջական խաւարմանը ուշադրութիւն պէտք է դարձնել միայն ոչ որպէս երկնային մի երևոյթի, այլ որպէս մի հազուադէպ երևոյթի վրա, որը կատարվում է շատ ուշ-ուշ:

Այսպէս օրինակ մեր ժամանակակիցները մինչև 1954 թիւը արևի կատարեալ խաւարումն այլևս չեն տեսնի: Անգլիայում, օրինակ, 1724 թուից յետոյ արևի ամբողջական խաւարումն չէ եղել, և հետևեալ խաւարումը լինելու է միայն առաջիկայ 1927 թւին:

Իսկ Թիֆլիսում արևի ամբողջական խաւարումն վերջին անգամ եղել է 1842 թ.

Այդ խաւարման մասին ականատեսները պատմում են, որ մի թանձր յանկարծ ընկաւ երկրի վրա և հետզհետէ սկսեց մթնել: Մարդիկ իրար անցան, ձիերը ականջները շարժելով սկսեցին խրխնջալ, թռչունները բառաչել, և ամէնքը՝ թէ մարդ թէ անասուն՝ դէս ու դէն

Գիտնականները արևի առաջիկայ ամբողջական խաւարման դիտողութեան միջոցով, եթէ կարելի եղաւ, մանրամասն և հիմնովին ուսումնասիրելու են հետևեալը. 1) Լուսնի երևոյթները և նրա շրջանառութիւնը: 2) Դիտելու են, թէ կա՞ն արդեօք բացի Փայլածուից (Меркурій) արևին աւելի մօտ մոլորակներ: 3) Մանրամասն ուսումնասիրելու են արևի բծերը և 4) Արևից ժայթքող ու բխող նրա հրեղէն լեզուները (протуберанцы), արևի պտտվելու շարժումը և արևի պսակը (корона), արևի էլեկտրական-մագնիսական և ձգողական ոյժի չափն ու նրա ստուերների ծաւալը: Կատարվելու են և այլ մագնիսական ուսումնասիրութիւններ:

Մակ. Զմշկ.

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ.

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Թիւրքահայ յայտնի հասարակական գործիչ ու գրականագէտ Մինաս Չերազը, որ բնակվում է Պարիզում, օսմ. պարլամենտի անդամ է ընտրվել Բիթլիսի շրջանից: Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքն այդ առիթով շնորհաւորական գիր է գրել և հրաւիրել նրան Կ. Պոլիս:

◆ Կ. Պոլսի հայ թերթերը հաղորդում են, որ Թիւրքահայ յայտնի գրաքարագէտ և ուսուցիչ Յակոբ Գուրգէնը, որի ուսուցչական և հասարակական գործունէութեան 40-ամեայ յօբելեանը կատարվեց Կ. Պոլսում անցեալ 1913 թ. դեկտ. 15-ին, յուլիսի 12-ին վախճանվել է Կ. Պոլսի Օրթաքէօյ թաղում, ուր վերջին տարիներս ապրելիս է եղել հիւանդ դրութեան մէջ: Նրա մարմինը հողին է յանձնվել նոյն ամսի 14-ին:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՈՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՋԻԼԻՆ“
Ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ, համարվում է լաւ հաստատուն միջոց: Գործածելու ձեռնարկը կցվում է արկղիկին: Իւրաքանչիւր մեծադիր արկղիկներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.: Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ բորբոքը:
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Վաճառվում է բոլոր դեղատներում և դեղավաճառ խանութներում:
Salo—ՊԻՋԻԼԻՆ
(կ.) (П. 57780) 37—14

ԲԺԻՇԿ
Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Յունիսի 1-ից ընդունում է հիւանդներին ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆՈՒՄ: Էլեկտրաբուժական կաբինէտ: Բժշկութեան ֆիզիկական մէթոդներ:
(ե. ու. կ.) 400. 100—38

Լոյս տեսաւ
Բ. ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ
„ՀԱՅ-ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՊՐՕԲԼԵՄԸ“
(Քննադատական վերլուծութիւն) գրքոյկը, եր. 97, գինը 20 կոպ.:
Դիմել «Գուտենբերգ» և «Կենտրոնական» գրավաճառներին և «Մշակի» խմբագրութեան: Բագու՝ «Сегаль» գրախանութին: Նոյն տեղերը վաճառվում են հեղինակի միւս երկերը: (օ. մ.) 716. 10—6

Ղուբայի հայոց Ստեփանոսեան ծխ. երկդասեան երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր է մի միջնակարգ կրթութիւն ստացած և փորձված
ԱԻԱԳ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
շաբաթական 24—26 դասերով. առաւելութիւն կը տրվի, ով ձեռնհաս լինի նաև միաձայն երգեցիկ խումբ կառավարելու եկեղեցում կիրակի և տօն օրերին պատարագի ժամանակ: Ստանալու է տարեկան ռոճիկ 500 ր., դպրոցին կից սենեակ՝ որոշ յարմարութիւններով, ծառայ և վառելիք:
Ցանկացողները մինչև օգոստոսի 15-ը կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. Куба (Бак. губ.), Попечителю Армянской школы, Григору Мартиросянцу.
(օ. մ.) 735. 3—1

Բոլոր հայ գրախանութներում վաճառվում են.
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ
ԿԱԶՄԱԾ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
«Հայ հեղինակներ» . . 1 ր.
«Հայոց պատմութիւն» . . 50 կ.
[illegible] . . 25 կ.
[illegible] . . 25 կ.
[illegible] . . 5 կ.
[illegible]
(ն. կ.) 710. 5—

Դոկտ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ
ասիստենտ. Վիէննայի համալսարանի հիւանդանոցում, պատրաստ է Կովկասից եկող հիւանդներին առաջնորդել մասնագէտ պրօֆէսօրների մօտ և պէտք եղած դիւրութիւնները ընծայել նրանց: Հասցէ՝ D-r Balakian. Skodagasse 15, Tür 17. Wien VIII.
(օ. մ.) 696. 8—8

Ուրմիայի հայոց դպրոցի համար հարկաւոր է
Մի ուսուցիչ,
որ պիտի աւանդէ խմբական երգեցողութիւն և այլ դասեր: Ռոճիկ՝ 400 ր. և ճանապարհածախս՝ 50 ր.: Դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Հայկ Ժամկոչեանին՝ ժամը 10—12-ը: 730. 5—4

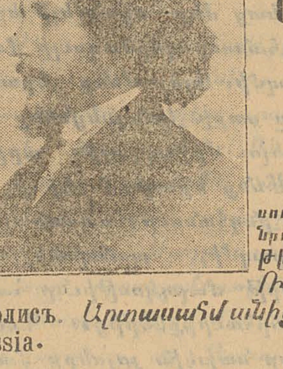

ՄԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՀԻՊՆՕՏԻԶՄ ԵՒ ՆՈՐ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑՉԻ.
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԷՔԵՐՋԵԱՆԻ
Այս նոր ձեռնարկը կոչվում է
«ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄՏՔԻ ՔԱՋԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ»
Այս նոր ձեռնարկով ամեն ոք, ով հայերէն լեզուին ծանօթ է, կարող է սովորել հիպնօզացնել, ներշնչել և սովորել նոր-հոգեբանութիւն, և գործադրել նրան իր ամենօրեայ գործերում: Այս նոր ձեռնարկի արժէքի և ուրիշ բացատրութիւնների համար պիտի դիմել նամակով հետևեալ հասցէով.
Ռուսաստանից—Арутюну Шекерджянъ, Вельяминовская ул. № 22 Тифлисъ. Արտասահմանից—Haroutun Shekerjian, 22 Weliaminovskaya, Tiflis, Caucasus, Russia.
(կ.) 193. 25—21

Առևտրի և Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/2. Տելէֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն:
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ:
Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում: Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից: Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Կալլիգրաֆութիւն (ամենայաս ձեռքի ուղղումն), արագագրութիւն. բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտոն և այլ.) և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով: Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ: Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար: Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է: Պարապմունքների սկիզբը յուն վարի 15-ին: Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը: Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում: Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից: (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 334 ունկնդիր, որոնցից 67 հոգի իգական սեռից):
Կուրսերի հիմնադիր՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ
(օ. մ.) 720. 0—4

Առևտրի և Արդիւնաբեր. Մինիստր. իրաւաս. ներքոյ գտնվող
Հիմնուել. 5 րդ տարին
ՍՊԲ.-Ի ՊՕԼԻՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ (ՏԵԽՆԻԿՈՒՄ)
ՊՐՕՖԵՍՍՕՐՆԵՐԻ ԵՒ ԴԱՍԱՏՈՒՆԵՐԻ ԸՆԿ.
Հիմնել են տեխնօլօգ. ինստ.-ի պրօֆեսսօրներ՝ Գ. Ֆ. Դէպպօ, Մ. Գ. Եւանգուլօվ և Ի. Մ. Խոլմօգօրօվ, Րիգայի ս. շրջ. նախկին հոգաբարձու Գ. Մ. Լէվիցկի և ինժ.-տեխնօլօգ Ն. Գ. Պօրակօվ: Բաժանմ.—Մեխանիկական, էլէկտրօ-տեխնիկական, Շինարարական և Առևտրա-տեխնական: Կուրսերը հիմն. համար ստացված է արժաթէ մեծ մէդալ: Ունկնդիր. աշխատում են արհեստանոցում: Բարձրագոյն դպրոց: Ընդունվում են երկսեռ անձեր: Պարապմունքները սեպտ. 15-ից: Ծրագիրն ուղ. է 5 հատ 2 կ-նոց մարկա ստանալուն պէս: Նոյն տեղը տեղեկանալ
ԷԼԵԿՏՐՕՄՕՆՏԷՕՐՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
СПБ., Разъѣзжая ул., 40.
(29, յուլ. 13,27) (П. 77554) 4—4

ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
ԻՆԺԵՆԵՐ
Տ. Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ
Բագու, Կրասնօվօդսկայա փ., տ. Աւան-Իսզբաշեանցի: Հեռախօս №№ 23-49, 23-50
Առաջարկում է ամբողջ Կովկասի և Պարսկաստանի համար իսկական ԴԻԶԵԼ շարժիչներ (մօտօրներ) յայտնի ԿՈԼՕՄԵՆՍԿԻ ընկ. մեքենայագործարանից:
Հօրիզօնական անգլիական շարժիչներ (մօտօրներ) «ԿՐՕՍԼԷՅ» ընկերութեան մեքենայագործարանից «Դիւրացրած Դիզել» սիստեմի, որ գործ է ածվում նաւթի բոլոր տեսակներով. նաւթի ծախսն է մի ժամում ամեն մի ոյժին ½ ֆունտ կամ 200 գրամմ:
Գազային շարժիչներ, որոնք բանում են թէ բնական և թէ գեներատօրային գազով:
Ջրհան և ջրմուղ մեքենաներ (նասօսներ):
Ջրի շարժիչներ (տուրբինաներ):
Սառոյց պատրաստող մեքենաներ «ԴԻՆԱՄՕ» ընկ. գործարանից ամեն տեսակի:
Երկրագործական մեքենաներ՝ լօկօմօբիլներ, ցորեն մաքրող մեքենաներ, տրակտօրներ և այլն յայտնի ամենայն ամերիկական «ԿԷՅՍ» (Case) ընկերութեան գործարանից:
Մեծ ճանապարհի վրա աշխատելու համար ԱՒՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐ նոյն ամերիկական «ԿԷՅՍ» (Case) ընկերութեան գործարանից:
Վերոյիշեալ տեխնիքական գրասենեակը իր վրա է վերցնում զանազան գործարաններ սարքել և գործի գցել իր միջոցներով՝ ինժեներներով և վարպետներով:
Դիմել՝ Баку, Техническая Контора Т. А. БУДАГЯНЦЪ.
Արտասահմանից՝ Bacou (Russie) Bureau Technique T. A. Boudaguian, Ingénieur.
(հ. կ.) 551. 0—17

ԱԿՑ. ԸՆԿ. Тифлис. Метал. Заводъ
Ինժեներ Գ. Զ. Եարալեան և Ընկ.
Թիֆլիս, Կվիրիլսկայա, 9, սեփ. տ.
Տնօրէնի տելէֆօն № 9, Կառավարչի բնակարան 14—78.
ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ՍՏԱՆՁՆՈՒՄ Է ԼՐԻՒ ՍԱՐՔԱՒՈՐՈՒՄՆ
Գիդրօ-շոգե-նաւթա-էլեկտր. կայարանների՝ առանձին աւտոմատիկ յարմարութիւններով, որոնք ազատում են կայարանների վերաբերմամբ ունենալիք հսկողութիւններից: Ջրհան, սառցային, սառոյց պատրաստող, փոշեմաքրիչ, ջրաբաշխական կայանների: Վերանորոգումն և սարքաւորումն ջրաղացների, փայտահատարանի, բամբակազտիչ, ձիթհան և այլևս պատրաստող գործարանների: Կատարելագործված վերելակների՝ մարդկանց և ապրանքների համար: [illegible]
(կ.) 175. 25—19